

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

11 Quale sit augmentum extensuum habitus, vbi etiam de vnitate
habitus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](#)

SECTIO XI.

Quale sit augmentum extensuum habitus: & quae unitas habitus corresponeat.

Vod huiusmodi augmentum sit in habitibus supra supponimus ex communione doctrina, abstrahendo ab ea quæstione an sit proprium augmentum, necne, id enim hic inuestigandum reliquimus, inquirendo quale illud sit, & an reuera sit augmentum, vel potius productio noui habitus.

Questionis sensus & punctus proponitur.

VT autem difficultas questionis aperiatur, suppono primo, habitum non posse recipere hoc augmentum extensiu[m] nisi per additionem aliquius rei que in illo fiat. In hoc enim omnes authores conuenire videntur. Et de illis quidem qui etiam meam intentionem per huiusmodi additionem heri putant, res est manifesta, & patet ex Scoto in 2. dist. 3. qu. 10. & in 3. d. 22. Gabriele ibi quæst. 2. & in prolog. sentent. quæstione 8. Ocham ibidem, quæst. 1. & 9. Greg. quæst. 5. Inter eos vero, qui negant intentionem fieri per additionem, aliqui idem putant esse dicendum de hac extensione, quos infra referam. Nos tamen nunc oppositum supponimus, idque sumimus ex Diuo Thoma 1.2. quæstione 52. articulo 1. Vbi distinguunt duplex augmentum, intensiu[m] & extensiu[m], quamvis sub diuersis vocibus: nam augmentum intensiu[m] vocat *ex parte subiecti*, quia intensio sit in quantum subiectum magis ac magis participat eandem formam, seu eundem habitum: augmentum vero extensiu[m] vocat *ex parte ipsius forma* secundum se: hoc enim augmentum dicit esse in habitibus secundum ordinem quem habent ad obiecta. Ut est (inquit) maior vel minor scientia, qua ad plura, respiciens se extendit. Et de hoc augmento subdit articulo secundo, fieri per additionem, quamvis de priori augmentatione intensiu[m] id negare videatur, de quo postea videbimus.

Eratatione probatur, quia in primis rationes quæ probare possunt in intentione, aliquid addi, multo magis hic concludunt. Deinde ex ratione communis augmenti realis id coniuncti potest: quo modo enim mente concipi potest realis augmentum sine additione reali? Præterea per hoc augmentum fit in potentia nouus effectus formalis & realis, qui antea non erat, nam non potest ad nouum obiectum, verbi gratia, ad nouum conclusionem scientiarum, ad quam antea non erat: ergo illius effectum necesse est fieri per nouam formam, seu nouam partem formarum. Pater consequitur, quia neque effectus formalis potest fieri sine forma, neque forma præexistens potest conferre nouum effectum formalem, nam antea infor- mabat quantum poterat: nam haec forma, de qua agimus, est forma absolute, & actu inhaerens secundum se totam, & consequenter actu etiam informans, quantum potest: ergo crescente effectu formalis, & reali huius formæ, necesse est aliquid in re ipsa addi ipsi formæ. Quæratio licet generaliter de omnibus augmentis reali concludere videatur, maxime tamen de hoc extensiu[m], nam hoc conuenit ipsi forma ratione sui & secundum ordinem quem habere potest ad diuersa obiecta, vel diuersos actus, & non tantum ratione subiecti. Vnde confirmatur, nam habitus per hoc augmentum habet nouam habitudinem transcendalem ad nouos actus, & noua obiecta, sed nova habitudo transcendentalis non potest esse nisi in noua entitate addita, quia talis habitudo non prouenit ex mutatione aliquius extrinseci: ergo hoc augmentum necessario requirit huiusmodi additionem,

Tandem illi habitui additur virtus activa, non tantum quoad modum agendi, vel modum effectus, sed etiam quoad diuersos effectus, id est, quoad varios actus vel specie diuersos, vel saltem valde dissimiles intendentia ad obiectum: ergo illud augmentum factum est per realem additionem, nam virtus realis non crecit per se, & in se sine reali additamento.

Secundo suppono, huiusmodi augmentum extensiu[m] habitus fieri per actus eiusdem quidem potentiae, aliquo tamen modo inter se dissimiles in tendentia ad obiectum, & non tantum in intentione & remissione. Probarur prima pars, nam si actus sunt diuersarum potentiarum, generabunt habitus omnino distinctos, quia ut supradictum est actus in ea potentia inducit habitum, in qua ipse est: ergo si actus sunt in diuersis potentiis, unusquisque inducit habitum in sua propria potentia: ergo facient habitus diuersos, non augebunt eundem, quia non potest unus habitus esse in diuersis subiectis. Secunda pars probatur, quia si actus sint omnino similes, solumq[ue] differant in intentione, poterunt quidem intendere habitum, non tamen extendere, quia actus solum efficiunt in habitu perfectionem sibi proportionatam.

Primus punctus difficultatis de augmento extensuo habitus qualiter.

Ex his ergo variae oriuntur difficultates. Prima est, quale possit esse hoc augmentum extensiu[m] in habitibus. Et ratio dubitadi est, quia vel id quod additur per reale augmentum vniuntur per se ac proprie habitu præexistenti, vel solum per aliud, scilicet quia vtrumque est in eodem proximo subiecto. Primum non potest intelligi, secundum autem non sufficit ad verum & proprium augmentum habitus: ergo, probatur minor quod priorem partem, quia unio per se inter qualitates eiusdem subiecti intelligi non potest, nisi per modum intentionis: necesse est enim, ut quæ sic vniuntur, comparetur ut entitates partiales respectu illius integræ qualitatis, quæ ex illis coalescit, & consequenter quod inter se comparentur, ut compares inter evinibiles. Solum autem duobus modis intelligere possumus duas partes esse inter se in- evinibiles. Primo immediate per modum actus & potentiarum, sicut vniuntur materia & forma: secundo, in medio aliquo termino indivisibili, in quo illæ duas partes coniunguntur per modum continuationis, sicut vniuntur duas partes lineæ in puncto. Prior modulus vnionis non habet locum inter partes eiusdem qualitatis, quia nunquam aliqua duo vniuntur illo modo, nisi vnu habeat ut potentia, aliud ut actus: hec est enim vnuica ratio huius vniitatis, hoc modo consurgentis ex multis, ut Aristot. s[ic]pe docuit 7. & 8. Met. At vero partes eiusdem qualitatis non comparentur inter se ut actus & potentia, quia neutra recipitur in alia vt in subiecto, neque actuat illam, sed utraque proxime afficit idem subiectum, in quo inest tota qualitas. Vnde nec tales partes habent per se ordinem inter se, sed vnaquæque potest per se sola inhaerere suo subiecto: neutra ergo actuat aliam: ergo non habent inter se illud genus vnionis. Quod manifeste patet in præsentia materia, nam etiam si vna virtus religionis, verbi gratia, extendatur ad actus orandi, sacrificandi, & vniendi, & in ordine ad illos intelligatur habere diuersas entitates partiales, secundum quæ talis habitus augatur, non tamen comparatur una pars ad aliam ut potentia ad actum, neque una per se supponitur in subiecto ad aliam, sed indifferenter potest illa virtus inchoari per actus orandi, verbi gratia, & augeri per actus sacrificandi, & c[on]verso: ergo prior modus vnionis non habet locum in hoc augmento, seu inter partiales entitates eiusdem habitus.

Neque

IV.
Ex tensio[n]is
augmentu[m]
habitui se
per actus e-
iusdem pot-
entia circa di-
uersa obiec-
ta

VI.

Neque etiam aliter modus habet locum in qualitate, nisi ratione intentionis, in qua, ut infra videbimus, est latitudo quædam proportionem seruans ad latitudinem extensum quantitatis, in hoc quod est in infinitum diuisibilis, & consequenter in ea reperiuntur partes eiusdem latitudinis intensius, & indiuisibiles termini quibus illæ partes vniuntur: nam sine his non potest habere locum talis modus vniuersitatis. At vero in augmento extensu non potest hic modus vniuersitatis propero duo. Primo, quia vnaquæque illarum partium extensionis, quæ sic vniuersitatis dicuntur, non est vterius diuisibilis secundum extensionem, sed indiuisibilis, ut verbi gratia, licet sc̄ia dicatur habere latitudinem extensam secundum varios assensus diversarum conclusionum, ramen vnuquisque assensus est indiuisibilis extensus, quia ad vnam tantum indiuisibilem veritatem terminatur. Vnde etiam illa parcialis entitas seu gradus correspondens in habitu vniuersitatis actui est etiam indiuisibilis extensus, quia proportionatur actui, per quem fit, & ad illum, eiusque obiectum indiuisibiliter inclinat: ergo inter huiusmodi partes extensionis habitus, non potest esse vnu per modum continuationis: nunquam enim sic vniuntur ea, quæ indiuisibilia sunt.

VII.

Secunda ratio est, quia in his, quæ vniuntur per modum cotinutionis, datur indiuisibilis terminus communis utriusque extremo vniuersitatis, ut supra dictum est de quantitate, & infra dicetur de intentione. In presenti autem non potest dari huiusmodi terminus, in quo vniuntur partes extensionis eiusdem habitus, cum propter precedentem rationem: nam cum illæ partes sint in se indiuisibiles, non indigent vteriori termino indiuisibili, immo neque illum habere possunt. Tum etiam, quia ille indiuisibilis terminus debet esse proportionatus entitati habitus: ergo debet iuxta modum suum inclinare ad aliquem actum & obiectum, quia tota entitas habitus huiusmodi est essentialiter. Cum ergo vna pars illius habitus inclinet ad vnum actum, & alia ad alium, inquirito de illo indiuisibili termino, in quo tales partes vniuntur, ad quem actum inclinet, quia non est maior ratio de uno, quam de alio, nec vero potest ad vnumque inclinare, cum ille dicatur esse indiuisibilis, & in actibus sit latitudo extensiva. Item, qui in actibus nihil est commune realiter, in quo vniuntur: ergo neque in habitu potest aliquid simile correspondere. Ex hoc ergo discursu videtur concludi, nullam esse posse realem vniuersitatem inter id, quod supponitur iam acquisitum in aliquo habitu, & id quod additur per augmentum hoc extensum. Ex quo fit, illa duo solum per aliud possunt vniuersitatem, quia in eodem proximo subiecto coniunguntur.

VIII.

Iam vero probatur altera pars superius posita, nimirum, quod hæc vnu non sufficiat ad verum augmentum habitus, quia illud non est augmentum, sed acquisitionis noui habitus in eadem potentia. Nam ille modulus vniuersitatis communis est omnibus habitibus eiusdem potentie: ergo quotiescumque habitus acquiritur in una potentia iam habet alium, erit augmentum extensum, quod impropriissime dicetur, quia id, quod augetur, debet esse idem, quod antea genitum erat. Nisi quis fortasse dicat, vnius potentie esse tantum unum habitum, quod esset absurdum in morali Philosophia, in qua receptissimum est dari in eodem aperitu plures virtutes morales, & in eodem intellectu plures virtutes intellectuales. Erit in Theologia ut minimum certum est, Charitatem & Spem esse virtutes & habitus distinctos, etiam si sint in eadem voluntate.

Secundus punctus, per quos actus crescat extensio habitus.

Secunda difficultas est, per quos actus sit hoc augmentum extensum habitum, an per actus species diuersos, vel tantum numero distinctos. Quamvis enim dictum sit, acquiri per actus aliquo modo disimiles, non tamen propere sequitur debere esse species diuersos, nam inter individua eiusdem species præsentim respectu, possunt esse quædam omnino similia, ut verbi gratia, species visibilis Petri, & alia aliquo modo disimilia individua alteri, visibilis Petri & Pauli, ut supra tacitum est disp. V. Videtur ergo hæc dissimilitudo individuus non solum sufficere inter actus agentes eundem habitus extensio, verum etiam non posse esse maior. Primum patet, quia quacunque ratione actus tendant in diuersa obiecta, non potest vnu generare inclinacionem ad alium, neque è conuerso: ergo habitus inclinatio acquista per vnum actum augebit extensio ad nouum obiectum per alium actum, similem quidem in specie, dissimilem autem indiuisibiliter, ob tendentiam ad diuersum obiectum quasi materiale. Secundum patet, quia si actus sint species diuersi generabunt habitus species diuersos: ergo non possunt augere eundem habitum etiam extensio. Consequens patet ex dictis: & antecedens probatur. Tum quia habitus specificantur per actus, atque ita ex actibus species diuersi sument habitus species differentias diuersas. Tum etiam, quia actus est proxima causa habitus, quem relinquit tanquam semen ad similes actus: ergo habitus species diuersi resiliunt (verba dicam) semina species diuersa.

In contrarium vero est, quia sola dissimilitudo individualis actuum non videtur sufficiens ad hoc augementum extensum. Primum, quia alias per omnes actus numero distinctos, qui versantur circa diuersa materialia obiecta, augmentum habitus extensum, ut iustitia restituendo huic pecuniam, illi triticum, & sic de aliis, quod videtur & superuacaneum, & salsum. Secundo, quia alias nunquam idem habitus posset elicere actus species diuersos, quia solum potest efficiere actus similes illis à quibus effectus est: ergo si non potest fieri & compleri per actus species diuersos, neque illos poterit efficiere. Consequens autem videtur salsum: nam idem habitus scientia potest elicere assensus pluriū conclusionum, & eadem virtus moralis elicere intentionem & electionem, ac similes actus, qui plane videntur species diuersi.

Tertius punctus, qualis sit unitas habitus.

Nhis difficultatibus astringitur etiam quæstio illa celebris, an habitus sit simplex qualitas, vel collectione plurium, quæ, ut supra insinuauimus, duos potest habere sensus. Vnus est, an habitus ita sit simplex, ut nullam in se compositionem admittat, secundum extensionem; alius est, est habitus sit qualitas aliquo modo composita, an sit qualitas vere ac per se vna, an vero solum habeat vnitatem aliquam artificiosam ex collectione plurium: & vtriusque sensus decido penitus ex modo explicandi augmentum extensum, in quo nunc versamur.

Prima opinio omnem habitum esse simplicem qualitatem.

Vnde ergo in hac varia sententia. Prima est, habitum esse qualitatem non solum per se vnam, sed etiam simplicem & indiuisibilis extensio: ita enim nunc loquimur, ne id semper admonere necesse sit. Ita sentit Caietanus 1.2. quæst. 5.4. artic. 4. & Capreol. quæst. 2. prologi. Ferrar. 1. contra Gentes, 4.6. Henr. quæstib. 1. prologi.

quodlib. 9. quæstione 4. Et eodem modo opinantur multi ex recentioribus Thomistis, & putant esse sententiam Diui Thomæ dicta quæst. 54. artic. 4. in 1.2. Qui consequenter eodem modo philosophantur de augmentatione extensio, quo de intensio quo ad hoc, quod neutrum sit per additionem entitatis, sed per solum diversum modum habendi eiusdem indivisiibilis entitatis, respectu subiecti: quanquam dicti authores non tam aperte hoc declarant. Vnde cum Diuus Thomas loco superiori citato dicit, habitum secundum se augeri per additionem, exponere possunt, solum loqui de habitu intellectuali, & de additione specierum intelligibilium. Quæ expositio habet fundamentum in verbis eius: nam prima secunda quæstione quinquagesima secunda, articulo primo & secundo, in particulari loquitur de scientia, quam dicit augeri per additionem plurium conclusionum, quæ non intelliguntur addi, nisi mediis specimenibus intelligibiliibus.

Ratio huius opinionis esse potest, quia habitus est propriissima, & per se species qualitatis: ergo omnis habitus quia in sua specie est unus habitus, est etiam una qualitas per se: non potest autem esse per se una, nisi sit etiam simplex: ergo. Minor probatur ex dictis authoribus argumento, quod est commune ad intentionem, scilicet, quia illa compositio ex partibus, seu gradibus non potest esse, nisi partes illæ numero distinguantur: non possunt autem ita distinguiri, cum in eodem subiecto recipiantur. Sed hoc argumentum quantum vim habeat in intentione, postea videbitur: in praesenti vero certe non est efficax, quia respondetur, partes illius habitus, si per actus specie diversos fiant, non differre tantum numero, sed etiæ specie partiali, esse tamen quasi heterogeneas partes, quæ vñri possunt ad compонendum unum habitum: si vero illi actus differant solum numero cum aliqua dissimilitudine in ordine ad diversa obiecta saltē materialia, sic etiam non repugnat duo accidentia eiusdem speciei esse simul in eodem subiecto, ut supra dispe, declarauit. Efficacius ergo videtur illa minor probari disserfu factu in priori difficultate, de qua plura inferius dicemus.

XIV. Quanquam vero dicti authores ita sentiunt de simplicitate habitus, nihilominus simul docent, vnum & eundem habitus esse principium plurimorum actuum, & versari circa latissimum obiectum, varias res seu materias in se comprehendens & in ordine ad illas interdū esse vnum habitum in statu imperfecto & inchoato, perfici autem & consumari per varios actus, etiamsi illi intrinsecè nulla res addatur. Quod si petas, quomodo possit habitus vnius simplicis essentia ad tot res seu materias inclinare. Respondent, rationem esse, quia omnes illæ materie conuenient in vna ratione formalis obiecti, sub qua à talib habitu attinguntur. Quæ sit autem hec vñitas formalis obiecti, difficillime explicatur, nec potest vna simplici, vel generali regula, quæ omnes habitus comprehendat, declarari: sed generatim solum dici potest, in vnoquoque habitu id quod se habet tanquam motuum eius, seu tanquam ratio attingendi res, in quibus versatur: esse rationem formalem obiecti, à qua sumit habitus vnitatem. Hæc autem ratio in diversis habitibus, iuxta diuersitatem & proportionem eorum, diuersa est, quod in singulis materiis explicandum erit. Rursum si quis interroget, an actus illi, quibus tales habitus consumantur, sint specie distincti vel tantum numero: quidam ex dictis authoribus simpliciter negant diuersae specie, quia conuenient in obiecto formalis habitus: alii vero distinguunt: nam comparatione habitus sunt eiusdem speciei, secundum vero proprias rationes possunt specie differe. Denique si interroges, quomodo plures & dissimiles actus possint eundem indivisiibilem habitum perficere. Nihil aliud respondent, nisi quod illa entitas indivisiibilis potest habere varios modos afficiens.

Tom. II. Metaphys.

di subiectum, secundum quos potest varie perfici per varios actus.

Fundamentum autem huius partis sic declaratur, est, quia habitus inclinans ad varios actus sub aliqua latitudine obiecti est vere vñus, nō potest autem esse vere vñus, nisi sit simplex, vt ratio supra facta probatur. Major probatur, primo inductione, nam vna fide variarum credimus, & vna charitate diligimus Deum & proximum, & sic de ceteris. Alias cor essent iustitia, vel temperantia multiplicanda, q. sunt officia harum virtutum, & ita etiam in singulis scientiis, innumeræ essent multiplicanda scientiæ. Deinde probatur ratione, quia habitus est medium inter potentiam & actum, sed vna potentia cū sit simplex, entitas se extendit ad plures actus, & ad plures res, prout in aliqua ratione obiecti conuenient: ergo etiam habitus in suo ordine poterit idem indivisiibilis existens multa in sece complecti, sub aliqua ratione obiecti. Dico autem, in suo ordine, quia oportet, vt habitus tandem se extendat, quantum potentia quæ perficit, quia est medium inter illam & actus, & ideo ex vitroque extremo aliquid suo modo participat, vt neque sit tam limitata entitas, sicut actus, neque tam late patet sicut potentia.

Secunda opinio distinguis inter habitus intellectus & voluntatis.

Sexta opinio, distinctionem facit inter habitus intellectus & appetitus, & de prioribus negat esse simplices qualitates, de posterioribus vero affirmat. Hæc opinio tribui potest Socr. 6. Metaph. quæst. 9. vbi cum expresse doceat scientiam non esse simplicem qualitatem, idem sentire videtur de omnibus habitibus intellectus. In solutione autem ad tertium expresse concedit habitus voluntatis esse simplices qualitates. Vnde quadam secundam partem idem & ob eandem rationem sentit quod alii Thomisti: quo ad priorem vero in hoc fundatur, quod non admittit in intellectu alios habitus præter species intelligibles, quarum collectionem ordinatam dicit esse habitum scientia. Vnde in rigore loquendo de habitu iudicatio in intellectus, de quo nunc disputamus, nec simplicem, nec cōpositum illum ponit, quia potius illum è medio collit. Quanquam possit esse in hoc aliqua ambiguitas, & æquivalatio in terminis. Nam Soncinus distinguuit, duplices species intelligibles: quasdam, quæ sunt ab intellectu agente & precedunt assensum scientiæ, quas dicit solum representare res incomplexas: alias vero esse species intelligibles, quæ sunt in intellectu ex vi assensu scientifici, quas dicit representare ipsa complexa, & habilitare intellectum ad similes assensus, & hanc speciem productam per assensum scientiæ dicit esse proprium effectum habitualem demonstrationis. Tandem vero concludit, vnam scientiam esse cōpositam ex multis speciebus posterioris generis, & nō esse simplicem qualitatem.

In qua sententia obscurum satis est, quid intelligat hic author per species complexas productas per assensum conclusionis. Nam si intelligat esse veras species representantes obiectum, & deseruientes ad apprehensionem eius, nonvidetur necessariae respectu eorum obiectorum, quorum species sunt per intellectum agentem impressæ. Nam illæ sufficiunt, non solum ad simplicem apprehensionem, sed etiam ad compositionem. Quia primæ compositione per illas solas facta est mediis conceptibus simplicibus, virtute earundem specierum formatæ. Neque post primum assensum, etiam per demonstrationem habitum potest iterum compositione, aut similis assensus fieri sine vñi earundem specierum, quia sine concursu obiecti non potest cognitio fieri: concurrit autem obiectum per speciem. Nec satis intelligi potest, quod species, quæ vicem tenent obiecti, representent

cent illud nisi incomplexè: nam complexio solum est incompositio mentis, aut apprehensiva, aut etiam iudicativa, ut omittam nūc voces, & scripturas. Unde licet aliquando contingat per actum imaginatio-
nis, aut intellectus possibilis fieri phantasma vel spe-
cimen intelligibilem alicuius obiecti, quod per solam
actionem sensuum externorum, aut intellectus agē-
tis repräsentari non potuit, tamen etiam illa species
repräsentat simpliciter & incomplexè suum obie-
ctum. Illa ergo species representantes complexe nec
sunt necessaria, nec satis intelligibiles, si de propriis
speciebus sermo sit. Si vero nomine speciei intelligat
Sonicas qualitatem quandam relatiām, in intellectu,
ex efficacia assensus scientifici, inclinantem &
determinantem intellectum ad similem assensum veri-
tatis complexe, sic verum est dari in intellectu huius-
modi qualitatem: illam vero nos vocamus habitum
indicatiūm. Neque illa qualitas habet vicem obie-
cti, sed potius tenet se ex parte potentiae, cuius lumen
seu veritatem auget ad iudicandum, & ad vnum spe-
cierum, quapropter non proprie vocatur species in-
telligibilis. Atque ita in hoc sensu non differt haec se-
tentia, quoad hanc partem à sequenti opinione.

Tertia opinio negans in uniuersum habitum esse
simplicem qualitatem, aut per se v-
nam.

XVIII. Ergo tertia sententia, quæ in vniuersum negat
habitus esse simplices qualitates, sive in intellectu, sive in voluntate, & consequenter etiam negat
habitum esse qualitatem per se vnam, physice, & in
rigore loquendo, sed solum per quandam collectio-
nem, vel coordinationem pluriū qualitatum. Hac
sententiam tenuit Aureolus in prologo sententiarū,
vbi eandem tenet Scotus quæstionē 3. dub. 2. & Gre-
gorius quæst. etiam 3. art. 1. & alii eodem loco, pre-
sertim Ocham quæst. 1. & 9. & Gabriel. quæst. 9. & in 3. d.
2. quæst. 2. Fundamentum huius sententia confitit
in duobus principiis, quæ à nobis videntur satis in
superioribus probata. Vnum est argumentum reale
habitus, & præsertim extensiu, non posse fieri
sine additione reali: aliud est illud, quod additur, cū
habitus augetur, extensiu non posse habere propriā
& per se vnam cum ea parte habitus, quæ presupponit. Nam ex his principiis euidēter infertur, ha-
bitum perfectum & consummatum (de hoc enim est
sermo) non esse simplicem qualitatem, quia per aug-
mentum extensiu consummatur. Sequitur deinde,
talem habitum nec qualitatem per se vnam esse
posse, quia in his qualitatibus nulla est compositio,
seu vniō, ex qua possit resultare ens per se vnum. Et
quoniam tota vis huius sententia cōsistit in his prin-
cipiis, & eorum examine, omitto rationes alias, quæ
à diictis authoribus afferuntur. Illud tamen viterius
sequitur ex predicta sententia, nimurum hoc aug-
mentum habitus per extensionem non esse propriū,
sed esse (vt ita dicam) per iuxta positionem, & artifi-
cialē compositionem, sicut augetur dominus, cum
adjudicatur. Qualis autem sit haec artificialis compo-
sitio in habitibus, & quando in vna & eadem poten-
tia sufficiat ad unitatem habitus cum distinctione ab
alii habitibus eiusdem potentiae, magnam habet
difficultatem, & à diictis authoribus non satis expli-
catur.

Quarta opinio negans simplicitatem habitibus, non
tamen unitatem per se.

XIX. Quarta sententia, & quasi media inter prædictas,
est habitum esse qualitatem per se vnam, non ta-
men simplicem seu indivisibilem secundum exten-
sionem ad diuersos actus, & partialia obiecta, sed es-

se compositam ex partialibus entitatis inter se ve-
re ac proprie vnitatis, quia sine additione non potest
esse verum augmentum, & sine vniōne non potest
esse vera vnitatis habitus. Haec opinio placet nonnullis
ex modernis Doctoribus: ex antiquioribus enim
nullus satis declarat hunc opinandi modum. Non-
hil vero fauere videtur Catenanus 1. 2. quæstionē 3.
articulo quarto ad tertium Gregorii, quatenus com-
parat intentionem & extentionem habitus in exten-
sionē & extensiōni caloris, dicens: *Sicut in formis materia-
lis calor & latitudines eius intensius & extensius, non
sunt tres entitatis, sed vna habens duas conditiones, ita in ha-
bitu.* At vero (omissis pro nunc latitudine intensiā)
dubitari non potest, quin calor secundum latitudi-
nem extensiu habeat partes realiter distinctas,
quamvis inter se vnitatis. Et ideo licet calor & latitu-
do extensiu non dicantur duas entitatis, qualita-
tis extensiu includit illas partes cum vniōne car-
rum, & totum non distinguitur à partibus simulium
partis & vnitatis: nihilominus tamen in illa latitudine
includuntur entitatis inter se partialiter distinctas:
idem ergo erit in habitu, si in eo est simius latudo
extensiu. Atque iuxta hanc sententiam salutari pro-
prissimum augmentum extensiu habitus: quia id
Quod additur per talē actionem, vniōne præexistit,
& ex utroque fit vnum maius & perfectius. Et se-
quenter illi actus pertinebunt ad vnum habitum,
qui hinc inter se videantur diversi, vel numero, vel
etiam specie sunt apti efficere in potentia habilitates
partiales, aptas ut inter se vniāntur. Quando vero
illæ habilitates sint partiales, & habentes distincta-
pritudinem, aut quando sint totales absque vniōne
inter eas non minus est ad explicandum difficile,
quam sit in omni sententia vera vnitatis habitus. Re-
currendum vero est ad obiectum formale, & indicu-
sum poterit ex aſſinitate & proportione actuum in-
ter se.

Prima assertio ad resolutionem qua-
tionis.

Resolutio huius questionis est sine dubio diffi-
cili, quia radix & modus vnitatis habitus occulta
valde nobis est, & difficile est invenire medium inter extensiu
extrema, ut neque in vna potest vnum tantum ha-
bitum, vel vnam tantum virtutem esse alteram, ha-
bitus, neque tot multiplicem, quod sunt actus, & a com-
muni modo sentiendi & loquendi recedamus. In re
tamen difficile dicam breueri, quod verisimilis vi-
detur. Et in primis existimo nullam veram & realem
compositionem extensiu in habitibus reperi. Nihil
valde nobis est, & difficile est inueniri medium inter
extensio cum reali distinctione partialium entitatis
& vera vniōne eartum ex parte obiectorum tantum.
Quod addo, quia in aliquibus actibus animz potest
inueniri, latitudo, & cōpositio extensiu ex parte sub-
iecti, ut visio corporalis quatenus est in subiecto ex-
tento & continuo potest habere extensio & cō-
tinuationem partii, tamen neq; illa extensio habet
locum in intellectu & voluntate, neque etiam est ad
propositū: quia etiam si in appetitu sentiu, vel co-
gitatiō locum habeat, nihilominus per quemlibet
actum generabitur habitus, habens eudem modum
extensionis, quia in eodem subiecto adspicitur ge-
neratur, quia non est maior ratio de vna parte subiecti,
quam de alia, & quia talis potest per se ipsam tota o-
currit ad actum: & similiter secundum se totam ac-
quirit habitum seu facilitatem operandi. Hac ergo
extensio ex parte subiecti impertinet est ad augme-
tum habitus, vel ad unitatem eius explicandam.

Quod

xxi. Quod vero ex parte obiectorum non possit esse in actibus predictis extensio & compositio; patet, quia vel potentia simul tendit in plura obiecta per modum unius & sub una & eadem ratione, vel per modum plurium. Quando tendit priori modo, non est in actu formaliter extensio & compositio; sed est individuabilis entitas, qua totum illud obiectum, tanquam ad quantum tecum in unius habitudinis transcendentalis complectitur. Alias dicendum est, quando unico actu volo dare elemosynam decem hominibus, in illo actu esse decem particularis, quibus tendo in singulis homines, quod per se apparet incredibile. Et inde sequuntur difficultates de augmentatione infinito, praesertim in intellectu & voluntate Angeli, aut anima Christi, que distinctorum videtur infinita in verbo. Et præterea habet etiam locum discursus supra factus, quod illa unio partium, neque esse potest per modum continuationis, nec per modum actus & potentia. Quod maxime verum est in iis, qui sunt actus secundi & ultimi. Prater illos autem duos modos unionis non est aliud, qui realis ac physicus sit. Quod si potentia simul tendit in plura obiecta per modum plurium, erunt quidem actus illi distincti, de illis autem evidenter est non habere inter se unitatem ratione cuius dici possint componere actum vere unum: quia (præter rationes factas) in obiecto non est unitas, in qua possit fundari unitas actus.

Tandem, quod ex actibus sufficiens argumentum habet ad habitus, patet ex ratione generali, quia actus natus est efficere habitum sibi similem seu proportionatum. Responderi quidem potest, potentiam non semper posse simul in uno actu exprimere, quod in uno habitu continet: quia actus maiorem intentionem, & consequenter maiorem efficacitatem requirit. Sed licet in hoc genere verum sit, nihilominus, si ille modus compositionis habetur locum in habitibus, nulla sufficiens ratio reddi posset, cur in aliquibus actibus non possit habere locum, saltem quando habent inter se aliquam subordinationem, & potentia videtur ex uno ad alium extendi, ut ex intensione premissarum ad assensum conclusionis, & ex intentione finis ad electionem mediiorum, tunc enim cessat illa ratio de attentione & efficacia potentiae, quia iam simul ad illa omnia attendit. Ratio ergo generalis est, quia hic modus compositionis & unitatis, neque in actibus, neque in habitibus locum habet. Imo si quis animaduertat, intelliget in nullis formis vel actibus quatenus tales sunt, inueniri talem modum unitatis, nisi per modum intentionis, vel extensionis continua: alioqui necesse est, ut una forma comparatur ad aliam per modum potentiae passiva, & altera concurro per modum actus, unius posse. Accedit ultimo, quod haec sententia auger, & non explicat difficultates: nam in re tot multiplicat entitates, quot illa que ponit collectionem: sed præterea addit unitonem eamque inter se, quam explicare non potest. Ac deinde aque difficile manet ad explicandum in hac sententia, unde sumenda sit unitas habitus, ut supra tetigimus.

Secunda assertio de habitibus, qui sunt simplices qualitates.

xxii. Dico secundo: Necesse est, ut sint in anima aliqui habitus individuabiles, & qui sunt simplices qualitates. Probatur, quia in habitibus non est unitas per compositionem extensiu: ergo vel est per collectionem plurium qualitatem, vel per simplicem entitatem. Si hoc posterius dicatur, id est, quod intendimus. Si vero dicatur prius, necesse est ut illa collectio ex multis simplicibus constet: quia omne compositum ad simplicia, & omnis numerus ad unitates necessario reuocatur. Et ex ipsis terminis patet: nam si unus habitus est collectio plurium qualitatum,

Tom. II. Metaphys.

rurus inquiritur, an unaquaque illarum qualitatum sit etiam collectio aliarum, vel sit simplex. Si primus dicatur, de illis vltius inquiramus, donec sistamus in simplicibus qualitatibus, quia non potest in infinitum procedi. Rurus cum peruentum fuerit ad qualitates simplices de illis procedit ratio, quia unaquaeque earum est vera & integra qualitas in sua specie, quia non est pars vera & physica alicuius qualitatis: nam esse partem numeri aut collectionis, non tollit rationem integrum entis in suo genere. Sed huiusmodi qualitates non sunt nisi in specie habitus, ut ex dictis constat: ergo necesse est dicere dari habitus qui sunt simplices qualitates.

Dices: Interdum una qualitas constat ex multis, in ter quas non est vera & realis unus, sed solum certa peratio quædam & propria, ut sanitas, pulchritudo & similes, & in his generibus vel speciebus qualitatum nulla datur simplex. etiam ex simplicibus constet: ergo idem potest de habitibus dici. Respondetur, quidquid sit de illa unitate per solam proportionem plurium, an sit vera unitas, & an habeat locum in habitibus (quod infra videbimus) quandocumque aliqua qualitas componitur ex multis, & vocatur una sub aliquo conceptu & nomine, componi ex multis, quæ licet fortasse sub eo nomine non consistant complete, tamen sub alia essentiali ratione sunt completa, & simplices qualitates. Ut quamvis calor non sit completa sanitas, est tamen completus calor, vel passibilis qualitas: & in eo genere est qualitas simplex completa & perfecta: unde si daremus sanitatem etiam esse passibilem qualitatem, & sub hac generali ratione de illis sermo est, nec esset dicendum esset, alias passibiles qualitates esse simplices qualitates, etiamque aliquæ sint compositæ.

Similiter ergo in praesenti, si poneremus scientiam esse collectionem ordinatam specierum intelligibilium, & nomen scientiae nil aliud significare, verum quidem est, nullam scientiam humanam esse simplicem qualitatem, nihilominus tamen unaquaque species intelligibilis, in ratione talis speciei, implex & completa qualitas est. Unde si de eis agamus iub ratione communi virisque, sub ea dabuntur & qualitates simplices & compositæ. Talis autem est ratio habitus in qua versamur: est enim generalis ad omnes qualitates, quæ per modum actus primi dant potentias facilitatem & promptitudinem ad actus secundos exercendos: unde sub hac generali ratione non requirit compositionem, aut proportionem plurium qualitatuum: in tanto erit perfectior habitus quanto simplicior, ceteris paribus. Quamvis ergo aliquos habitus concedamus conflari ex multis, quod incertum est, sed tamen semper erit sub aliqua determinata ratione vel scientia, vel talis scientia, aut talis virtutis. Ratio autem habitus ut sic illam compositionem non requirit. Atque ita concluditur, dari habitus, qui sunt simplices qualitates: & illosmet ex quibus alii componi dicuntur, esse veros habitus & simplices qualitates.

Sed iam superfluit duo explicanda. Primus quanta possit esse latitudo simplicis habitus, tum in rebus in quibus versatur, tum in actibus quos facere potest, vel ab eis fieri aut consummari. Secundum est an ex simplicibus habitibus componantur alii, & qualis vel quanta compositione illa esse possit.

Terza assertio de extensione simplicis habitus.

Dico ergo tertio: Unus & idem simplex habitus potest per suam entitatem simplicem ad variam obiecta partiam virtualiter extendi: & plures actus efficeri, si vel omnino sint similes in ratione formaliter obiecti, quamvis in materiali differant, vel ita sint inter se connexi ut unus in alio virtualiter contingatur. Hac assertio in primis ostenditur inductione: nam

XXIV.
Obiectum
respondetur.

XXV.

XXVI.

XXVII.
Simplex ha-
bitus adplu-
ra obiecta ex-
tendi possit.
Et quomodo.

Pp. 2 saltem

salem in habitibus infusis, nento, ut opinor, negabatur habitus simplices habentes huiusmodi virtualē extensionem. Fides etenim vna tantum & simplex est, etiam si per eam innumeræ res credantur. Neque enim illus verisimiliter dicere potest illam vnitatem consistere in collectione aut compositione plurium entitatum, tum quia tam indiuisibilis est illa fides, vt nemo posset credere vni, si alteri articulo fidei discredat, tum maxime, quia ipsa per se primo inclinat ad rationem assentiendi, quæ & æqualis, & eadem est in omnibus. Idem est suo modo de charitate & spe, & in penitentia, id clarissime constat: nam eadem uniformiter detestatur omnia peccata, præsertim mortalia, quod indiuisibiliter conuenit tali virtuti secundum formalem rationem vnum.

XXVIII.

Dicit quis, esse speciale rationem in virtutibus infusis, vel quia sunt superioris ordinis, & diuisa in inferioribus solent esse vna in superioribus. Vel quia non sunt à suis actibus, ut ex ratione oporteat eis ornatio commensurari, & iuxta eos distingui. Vel quia non sunt meri habitus, sed alio modo participant rationem potentie: in potentia autem non est dubium, quin vna simplex entitas poscit habere eilam virtualem extentionem. Respondeatur, verum quidem esse plures causas vnitatis & simplicitatis reperi in habitibus infusis quam in acquisitis. Nihilominus tamen potest ex illis sumi proportionale argumentum non leue quantum ad id, in quo conueniunt cum habitibus acquisitis, nimis, in vnitate & connexionione suorum actuum in aliqua ratione formalis obiecti aliquo modo indiuisibili: nam haec sufficit, vel potius requirit vnitatem vel simplicitatem habitus: etiam si alia causa non postulent tamen modum entitatis, dummodo illum non impediant.

XXIX.
*In acquisitis
habitibus o-
stantibus af-
fertio.*

Sigillatur recte argumentari possumus ab habitibus infusis ad acquisitos, ut verbigratis, si penitentia infusa est vna & simplex, quia indiuisibiliter detestatur diuinam offensam vel licet, & vt auertentem à fine supernaturali, ita naturali vel acquisita penitentia (qualisunque illa sit) detestatur omnia quatenus à fine naturali auertunt, proportione seruata. Eadem proportio fieri potest inter fidem diuinam & humanam, hac seruata differentia quod fides diuina tantum habet vnum Deum, cuius autoritatem initatur: fides autem humana potest fundari in testimonio dñi uersorum hominum: & ideo necesse non est, ut idem indiuisibilis habitus, qui inclinat ad credendum dictam ueritatem, etiam fidem tribuat: tamen respectu eiusdem & seruata proportione optimum est argumentum. Rursus in virtutibus moralibus acquisitis potest idem argumentum accommodari: nam si virtus iustitiae inclinat ad saluandam æqualitatem alterius in bono eius, ubi haec ratio æqualiter inuenta fuerit, ille habitus æqualiter & indiuisibiliter inclinabit.

XXX.

Arque ex his facile erit ratione confirmare positam assertionem. Ut autem illam persingulas partes conclusionis declarerimus, aduertendum est in omni habitu dari ex parte obiecti aliquam rationem tendendi in illud, quam motuum operandi possumus appellare: nam habitus intellectus de quibus agimus sunt habitus iudicatiui: iudicium autem semper nititur in aliqua ratione assentiendi: habitus autem voluntatis tendunt ad prosequendum aliquod bonum: omnis autem prosecutio boni est ex aliquo motu seu ex aliqua ratione bonitatis, quæ voluntatem attrahit. Hoc ergo motuum seu ratio tendendi est absque dubio, quæ dat actu specificam rationem quæ eadem erit, si æqualiter aut eodem modo per actiones attingatur: quia semper id quod est formale, est quod dæ speciem: materia autem est quasi per accidens, vel indiuisuale respectu talis actus. Dico autem, si æqualiter vel eodem modo talem rationem tendat, nam contingit vnam & eandem rationem tendendi

non & que applicari diuersis materiis, & ideo non eodem modo attingi per actiones. Vt est, v.g. bonitas diuina, quatenus est in Deo, & redditum illum amabilem, vel quatenus per quendam respectum applicatur proximo, ut illum etiam amabilem reddat. Nam licet illa bonitas in se vna sit, non tamen illis rebus & que conueniunt, & ideo modus tendendi in illa non est idem. Et idem est in vniuersum de bonitate finis respectu ipsius finis, & respectu mediorum, & de similibus, in quibus ratio tendendi alteri intrinsece, aliis vero extrinsece applicatur.

Tunc vero, licet inter eos actus sit aliqua diversitas (non disputando modo quanta illa sit) est tamen quædam necessaria connexio. Quia actus qui versantur circa obiectum, intrinsece ac per se habens rationem illam, est radix aliorum, & virtute continens illum, ut amor Dei amorem proximi: & similiter obiectum illud quod proprie ac per se tale est, cœstetur proprium, & alia secundaria, non tantum ordine dignitatis (id enim non satis est ad indiuisibilem vnitatem habitus) sed etiam connexionis cuiusdam & causalitatis, quatenus ratione illius reliqua attinguntur. Denique, etiam inter actus, qui versantur circa eandem rem, solet esse aliqua distinctio quidem ex modo attingendi eam rem, vel quia ipsa mera ratio tendendi in illam diuerso modo consideratur, vel quia aliquid peculiare in ea attingitur per talerum. Connexio vero, quia vnu actus alium supponit, & ex illo nascitur aliquo modo, sic comparantur in voluntate amor, desiderium, & gaudium, de aliquo bono, & odium, fuga, ac tristitia de contrario malo: omnes enim isti actus (quacunque ratione diffiniuntur) in amore radicantur: nam ex amore boni est, sequitur desiderium vel etiam spes si ardum sit: si autem iam possideatur, sequitur gaudium, & ex eodem amore nascitur odium & detestatio contrarii mali, & reliqua consequenter. In intellectu vero non est similius connexionis actuum nisi ratione discursus in quantum assensus conclusionis sequitur ex assertu præmissarum: & ideo licet tales actus versantur circa idem subiectum, de quo vna proprietas per aliam, vel per definitionem demonstratur: semper tamen aliqua veritas distincta, est veluti aquarum obiectum vniuersiisque actus: & aliquid nouum cognoscitur de tali subiecto per vnum actum quod formaliter non cognoscitur per alium.

Ex hac igitur declaratione statim per se appareat probabilitas conclusionis posita: nam si ratio attinendi res materialiter diuersas est omnino eadem & æqualiter veluti in formans illas, non solum habitus sed etiam actus sunt omnino vnius speciei: ergo efficient vnum & eundem indiuisibilem habitum. Et confirmatur, nam inclinatio potentia ut est sub talis habitu per se non est ad hanc vel illam rem ratione materie, sed ratione formæ, sed propter tale motuum, quod in ea invenitur: ergo si haec ratio est omnino eadem, quamvis sit applicata ad diuersas materias inclinatio potentia indiuisibiliter perficitur in ordine ad illam, in quaenam materia inuenitur. Hac ergo ratione potest idem indiuisibilem habitus haberere extentionem quasi materiali ex parte obiecti, & actuū, qui circa illa versantur. Rursus quando inter obiecta partialia est aliqua diuersitas in modo participandi rationem formalem, cum connexionem etiam & habitudinem ad vnum, tunc etiam est sufficiens ratio ad vnitatem indiuisibilem habitus, quia ubi est vnum propter aliud, ibi est vnum tantum. Et quia potest in inclinatio, quæ per talem habitum perficitur, tota est primario & indiuisibiliter ad illud vnum: ad reliqua vero solum quasi concomitante, seu ratione alterius, ad eum fere modum, quo motus tendens in aliquem terminum ultimum, attingit intermedios. Tandem quando ipsi actus sunt per se connexi, & quasi radicati in aliquo primo, tunc etiam

iam possunt habere similem connexionem saltem virtualem in ipso habitu: ergo quantum est ex hoc capite, si aliquid non obstat, poterit idem indivisibilis habitus esse principium huiusmodi actuum. Hęc vero omnia magis sequentibus illationibus declarabuntur & confirmabuntur.

Corollaria de augmento extensivo habitus simplicis.

XXXIII. EX dictis ergo sequitur primo, huiusmodi habitum simplicem intra rationem suam, & (ut ita dicam) intra suum ambitum, non posse propriamente augeri augmento extensivo ex parte sui, sed ad summum ex parte specierum seu memoriae. Probatur ex illo principio, quod satis, ut opinor, demonstratum est supra, scilicet, reale augmentum non posse fieri sine additione reali. Nec satis id explicatur per additionem modi realis, ut infra latius ostendam tractando de intentione: & in extensione est res evidenter, quia in re aliquo indivisibili non potest intelligi extensio in effectu formaliter eius, nisi forte ex parte subiecti erat informatio. Ut licet anima rationalis indivisibilis sit per augmentum hominis crescit quantum ad modum, & consequenter quantum ad effectum formalem, quia ad nouam partem subiecti extenditur, vnde crescit informatio, quia reuera informatio indivisibilis est. At vero in praesenti habitu seu effectu eius formalis non augetur ex parte subiecti: nam et idem indivisibiliter: & informatio eius semper est eadem: ergo si ipsa entitas habitus in se augeri non potest, eo quod indivisibilis sit, nullo modo poterit augeri extensio, & in sua latitudine. Quod addo ad tollendum quinque actionem, si quis contendat, posse illi habitui adiungi alium inclinantem ad novos actus & obiecta: & ex utroque coalescere unum: nunc enim de hec non agimus; nam ille habitus coalescens ex duobus (quidquid sit detailis coniunctionis possibilitate) esset alius, & alterius rationis ab illo indivisibili, & haberet aliam latitudinem obiecti & actuum. Nunc autem solum consideramus habitu indivisibilem intra propriam rationem & perfectionem, vel augmentum, quod in ea potest habere. Sic ergo manifestum est, non posse in se augeri extensio, vel ex eo quod indivisibilis est. Quod vero addimus de augmento ex parte specierum ac memoriarum, satis per se est manifestum.

Vnde consequenter infertur secundo, talem habitum statim ac in principio generatur in quocunque gradu, & per quemcumque actum, & circa quamcumque materiam partialem sui obiecti, ex se habere vim ad quemcumque actum intra suum gradum intentionis, & circa totam materiam sui obiecti, seu quamlibet partem eius. Probatur, quia ille habitus in illo gradu intentionis est capax illius extensionis ex parte obiecti & actuum, & non recipit illam per formalem extensionem suam (ut sic dicam) id est, per additionem partium sua entitatis: ergo habet illam in sequenti eminenter & vniq[ue] ex vi sua indivisibilis entitatis: ergo statim ac habet illam indivisibilem entitatem, habet etiam totam illam vim: quia non est magis partibilis illa virtus quam entitas. Vnde, quatenus in intentione entitatis, tanta etiam erit intensio virtutis: extensio vero semper erit eadem.

XXXV. Et confirmatur ac declaratur in omnibus modis connexionis, seu unitatis supra explicatis. Nam in fide diuina, verbi gratia, minima fides de se que inclinat ad omnium credibilitatem ex testimonio diuino, quantum fieri possit, ut non omnia sint aequae applicata per species, seu doctrinam, & ideo haec parte potest augeri fides, tamen in se ipsa non augetur, nec recipit additionem, nisi quando sit intensior. Si igitur virtus caloris, verbi gratia, aut ignis, in se indivisibiliter sumpta extenditur ad quocumque combustio-

Tom. II. Metaphys.

bile proportionatum quod illi applicetur, quia secundum eandem rationem vel proportionem agit in illud. Sic etiam fides de se que inclinat ad quamcumque materiam, quia secundum eandem rationem operatur circa illam. Atque idem est ubique simili ratio obiectiva interuenientis hue virtus si insuffla, siue acquisita, nam reuera in eo gradu intentionis in quo quis assuevit temperate comedere carnes se sentiet propensum ad eandem moderationem seruandam, si offerantur pices vel alias similis cibis. Verum est tamen in una materia posse interdum esse maiorem difficultatem, quam in alia, illa tamen per se non requirit propriam extensionem habitus, sed intentionis sufficit ad illam difficultatem superandam, ut statim dicam. Item quando partialia obiecta sunt connecta & subordinata, nunquam habitus potest inclinare ad secundarium, quia vel simul in re, vel etiam prius ratione aut natura inclinet ad primarium: quia illud ex hoc p[ro]cedet. Quomodo enim quis erit propositus in media, si non sit propensus in fine? & sic de similibus. Et conuerso etiam si talis habitus inclinet ad primarium, virtus etiam inclinat ad secundarium obiectum, quia unum ex aliis sequitur, ut si quis inclinatur ad finem, propensus etiam erit ad media, & sic de aliis. Denique idem argumentum fit de actibus inter se connectis: nemo enim potest esse promptus & facilis ad actus radicatos in aliquo priori, nisi etiam ad illum similem promptitudinem habeat. Nemo enim desiderat nisi qui amat, & sic de aliis. Et similiter & conuerso, qui est promptus & facilis in primario actu exercendo, habet etiam habitudinem ad reliquos, nam ille quodammodo reliquos continet, & cum ille formaliter adest, facilitate praebet ad reliquos: ergo & virtus ab eo relicta. Sic igitur conflat, quo modo hi habitus, in se indivisibilis existentes, ad aliquam latitudinem obiectorum velatuum extendantur.

Tertio infertur, quandocumque huiusmodi habitus augeretur per intentionem, augeri secundum totam extensionem suam, id est in ordine ad omnes objectus quos elicere potest, & circa totam materiam, in qua potest versari. Hoc facile ostendi potest, applicando cum proportione rotum discursum factum: & ratio est clara, quia ille habitus licet habeat latitudinem intentionis, tamen in extensione est indivisibilis: ergo quandocumque intenditur, intenditur secundum totam suam propensionem. Dices. Etiam potentia eadem indivisibiliter existens, est principium plurium actuum, & versatur circa varia obiecta, & tamen non per quemcumque habitum perfectur secundum totam suam adaequatam inclinationem. Respondetur non esse simile, nam potentia non perfectur per habitum ad modum intentionis, ita ut ipsa entitas potentiae in sua intrinseca entitate esse summatur, sed perfectur tanquam potentia passiva per actum superadditum, qui non semper est adaequatus capacitatib[us] potentiae. Habitus autem dum perfectur intensio, consummatur intime in sua entitate & secundus gradus, verbi gratia, adaequatur primo (ut sic dicam) & tertius secundo, & sic de ceteris. Tum quia hoc postular natura sua perfectio & latitudo secundum intentionem: tum etiam quia eadem est ratio de quocumque gradu, quia eandem connectionem habent respectu illius, tam actus, quam obiecta partialia, quod magis explicabitur in sequenti punto.

Quarto itaque infertur, non posse unum & eundem habitum ex his simplicibus, de quibus nunc agimus, esse intensum & remissum, seu magis & minus intensem respectu diuersorum vel actuum, vel obiectorum. Ut verbi gratia, si eadem simplex temperantur inclinat ad moderate comedendum & bibendum, non potest esse intensior eius inclinatio ad unum actum, quam ad alium. Paret ex dictis, quia inclinatio talis habitus semper tota adaequate inten-

XXXVI.
Tertium co-
rollarium.

XXXVII.
Quartum co-
rollarium.

ditur, quia indivisibiliter ergo quantum intenditur ad unum actum, tantum intenditur ad alium: ergo nunquam potest esse inaequaliter intensa respectu diuersorum. Et præterea declaratur in huc modum, nam si idem habitus potest esse inaequaliter intensus illo modo, sit verbi gratia, ut quartus respectu unus actus, & ut tria respectu alterius: sequitur ergo illum quartum gradum esse acutum unius actus, & non alterius, & inclinare ad unum, & non ad alium: nam si ad virumque inclinaret ut principium actum, eius nulla esset inaequalitas quoad intentionem. Quarto ergo vterius: an tertius gradus illius habitus sit unus & idem respectu viriusque actus, vel sine dixerit. Si primum dicatur, ergo idem dicendum est de quarto gradu, quia respectu idem obiectum formale. & ideo eadem est ratio de utroque. Si vero dicatur secundum, procedet vterius argumentum ad secundum gradum, & a secundo procedemus ad primum: atque ita tandem nec, vel totam latitudinem graduum esse diuersam respectu talium actuum: & ita habitum non esse indivisibilem extensiu, ut dicebatur: vel tota latitudinem graduum indivisibiliiter inclinare ad omnes actus: & ita non posse esse talem habitum inaequaliter intensum respectu illorum.

XXXVIII.

Et confirmatur: nam si ille habitus est ut quartus respectu unius actus, & ut tria respectu alterius, ponamus crescere & fieri ut quartus, in ordine ad illum actum, ad quem prius remissus inclinabat: erunt ergo in illo habitu duo gradus ut quartus: qui non intendunt illam ut quinque, & consequenter unus non perficit alium, neque a conuerso: non ergo uniuersitatem inter se illi gradus per modum intentionis, sed solum, per quandam extensionem, quod ostendimus fieri non posse: Dici vero potest, illos duos quartes gradus non unius inter se immediate, sed in alio, scilicet in tertio gradu, sicut duo rami vniuentur in termino: & consequenter dicetur, illum habitum in fundamento suo (ver sic dicam) esse indivisibilem extensiu: postea vero in augmento habere extensionem secundum diuersitatem graduum, qui vniuentur in fundamento, & ita augent illud, non tamen inter se: sicut lineæ vniuentur in centro, non vero inter se, & ideo facile potest vna esse longior alia ex parte alterius extremitati. Veruntamen hic modus intentionis, præterquam quod inauditus est, impugnari facile potest ex dictis de acquisitione huius habitus quod eum vel eos gradus, qui considerantur ut fundamentum eius, in quo dicitur esse indivisibilis: nam per eosdem actus intenditur, per quos acquiritur: sed quando primo acquiritur, semper indivisibiliter acquiritur cum habitudine ad totum suum obiectum, & omnes actus suos, etiam per unum tantum actum acquiruntur, quicunque ille sit, & circa quamcunque materiam, dummodo ad illum habitum pertineat: ergo si per similem actum intensorem intendatur, ad equate etiam intendit. Patet consequentia, quia in ipso actu non potest singula illa diuersitas intentionis, quia totus actus secundum omnes gradus suos versatur in eadem materia, & sub eadem ratione formalis: ergo ille actus quem efficit est ad intendendum, sicut fuit similis remissio ad generandum, ergo impossibile intelligere in habitu illum modum compositionis & intentionis misce cum extensione. Et ratio omnium est, quia in obiecto & actibus eadem est unitas, vel connexio respectu quorumcunque graduum intentionis.

Proponuntur obiectiones, ejusque occurritur.

XXXIX.
Prima.

Ed circa haec, præsertim circa duo ultima corollaria occurrunt difficultates. Prima est, quia eadem charitas intensius inclinat ad amandum Deum quam proximum, cum ex charitate magis sit diligendus

Duis quam proximus. Et eadem ratione quilibet habitus intensius inclinat ad finem, quam ad mediam propter quod vnuquodque tale & illud magis. Secundo, experientia videtur docere eundem hominem maiori facilitate, seruare temperantiam in cibo, quam in potu, aut in hoc genere cibi, quam in alio: & hominem inuenias, qui faciliter relinet honorem, pecuniam difficulter, alium est conuerto. Et in eadem virtute religiosus unus est propensior ad orandum, quam ad vnuendum, vel aliquid simile. Est ergo in his habitibus inaequalitas intentionis respectu diuersorum actuum, vel obiectorum partium. Tertio, incredibile videtur, quod amor Dei quem crescat per amorem proximi, ac per amorem ipsius Dei, vel etiam, quod amor proximi per amorem unius quem crescat erga omnes. Evidem proportionaliter est de ceteris virtutibus tam inquisibili, & equali augmento, quam in acquisitione. Quartio, videtur difficultius in habitu intellectus, nam per assensum unius conclusionis nullo modo redditur facilis intellectus ad assensum alterius veritatis distincta.

Ad primam difficultatem respondetur esse quod uocationem in illa particula magis, non enim semper significat inaequalitatem intentionis, sed interdum perfectionis, vel actiuitatis, aut inclinationis iuxta exigentiam rei, de qua est sermo. Negoigitur habitus charitatis esse intenioneum respectu Dei, quam proximi: quia charitas secundum se totam, & secundum omnes gradus suos inclinet ad Deum, & ad proximum. Et idem proportionaliter est de qualibet virtute respectu finis & mediorum: & ideo qui magis, id est, intensius, diligit Deum, aut finem, quantum ei ex vi habitus, etiam diligenter intensius proximum, vel medium. Cum vero obicitur, quod Deus ex charitate sit magis diligendus, non intellegitur magis intensiu, seu appretiatiu, ut Theologi dicunt. Conficitur autem illa maior appetitio (ut opinor) in altiora ratione & nobiliore modo diligendi, ratione cuius magis adhæret voluntas per unum actum vni obiecto, quam alteri per alium actum, etiam alias in intentione quæquales sint. Sicut calor ut octo est magis actius, quam frigidus ut octo, etiam in intentione quæquales sint. Et cum Aristoteles dixit: Propter quod vnuquodque tale, & illud magis: non est locutus de maiori intentione, sed de maiori nobilitate vel certitudine, vel in evidentiâ, aut alia simili proprietate. Quo etiam modo per intentionem magis adhæremus hinc, quam per electionem medio, etiam aliquo qui actus quem in tensi sint.

Dices: hanc inaequalitatem posse vñcunque intellectu in diuersis actibus: non tamen in eodem indivisibili habitu ad illos, vel ad obiecta eorum comparato. Respondetur negando assumptum: nam eadem indivisibilis virtus potest inclinare magis ad unum actum seu effectum quam ad alium, imo & esse potentiam, magisq; actiua ad unum effectum quam ad alium, ut eadem voluntas natura sua magis propensa est ad bonum honestum, quam ad iocundum, etiam in se indivisibilis sit: & lux solis potest dici efficiator potentia ad illuminandum quam ad calefaciendum. Haec enim inaequalitas non est per modum realis respectus in eadem re, & inter partes, seu gradus eius: sed nobis concipitur per modum respectus in ordine ad res diuersas, quia nimis virtus superior eas continet eminentiori modo: maioremque proportionem aut conuenientiam habet cum una, quam cum alia.

Ad secundam difficultatem respondetur, illam inaequalitatem non semper provenire ex inaequali intentione habitus, sed ex aliis capitulo præterum ex duobus. Primum est melior dispositio ipsius intellectus, vel aliarum potentiarum, & organorum, quæ virtuti deserunt. Quando enim homo consequitur ex cere actus virtutis aliquius in aliqua certa aliquantitate, materias,

materia, species intellectuales facilius illam proponunt habent, & representant conuenientiam aut honestatem tempore quam in illa est. Memoria etiam praeteritæ experientia aut consuetudinis non parum iuuat, ut obiectum illud utrum supponatur ut connaturale, & ut appetendum: & eodem modo confort multumphantasia, quæ huius propositioni obiecti similiter cooperatur. ipsa denique corporis dispositio potest confunditudine & vsu circa aliquam materiam magis accommodari & disponi quam circa aliam. Ut quā amissit aliquis propensus ad peccata etiam, facilius illam exercebit ieiunis, quam flagelis, si in illis est consuetus & non in his: idque non ex divisione ipsius habitus penitentia, sed ex ipsa corporis, & imaginationis dispositione. Quanquam de habitibus, qui in appetitu sensu, & phantasia generantur, facilius credi possit diuidi plures circa diuersas materias, etiam eiusdem virtutis, quia illi habitus sunt materiales, & illæ potentia per se non attingunt rationem formalem virtutis. Aliud caput est difficultas ipsius obiecti: nam ceteris partibus ex parte omnium potentiarum & organorum, & ex parte habitus ad intentionis eius potest unus actus virtutis, etiam si eiusdem speciei, esse difficulter alio, ex resistencia materie vel obiecti ut dicam. Ut in naturalibus idem calor facilius causat lignum siccum, quam humidum: non quia minor intensio caloris operetur in vnum, quam in aliud, sed quia unum passum magis resistit quam aliud. Ita in moralibus, eadem fortitudo, licet in se sit que intensa respectu totius materie, facilius sustinet vulnera, quam mortem, ob maiorem resistentiam & difficultatem obiecti: Vnde fit, ut, quando virtus augetur per actus difficultiores ex parte obiecti, si actus illi sunt intensiores habitu (ut sive esse solent quasi per antiperistasis) rursum augent habitum solum per modum intentionis: si vero non sint intentiones, sed remesse sunt, non augent habitum in se, quia quam ipse vius & ex orientia talis materie possit nonnulli iuare ad similes actus, alii modis in priori capite declaratis.

XLIV. Ad tertiam difficultatem respondet non esse in dubio credibilita ea quæ ibi inferuntur, si debito modo intelligantur & explicentur. Nam quod attinet ad amorem Dei & proximi, aut est sermo de supernaturali & infuso amore, vel de naturali. De priori suppono illum amorem non augeri per actus effectus, sed mediante, quia ergo amor proximi ceteris partibus, & ex uno genere non est tam meritorius sicut amor Dei, ideo non sequitur quæ augeri charitatem per utrumque amorem: tamen quantum per amorem Dei augetur intentio charitatis respectu Dei, tantum augetur respectu proximi: & conuerso quantum per amorem proximi augetur eadem charitas respectu proximi, etiam augetur respectu Dei: quia nec ipsa charitas alteri augeri potest, nec meritum est de augmentatione charitatis, sub uno vel alio respectu, sed simpliciter de tota charitate secundum adiquatam rationem suam. Si vero sit sermo de amore naturali, non est necesse esse eundem habitum quo diligitor Deus, & proximus: de quo alias. Eridem forte est de naturali amore proximorum inter se, generatim loquendo de amore, quia potest esse sub diuersis titulis & rationibus, quia interdum sunt personales & individuales: interdum sunt communies aliquibus, non vero omnibus. Quando vero amor fundatur in ratione communis, & secundum speciem quæ participata est omnibus, ut est, verbi gratia, amor proximi, pricipue quia proximus est, & natura rationalis, sic verum est, acquisito habitu circa unum, acquiri ad omnes, & aucto respectu unius, de se quæ augeri ad omnes, quamvis ex parte apprehensionis & ciliarum circumstantiarum possit non esse æqualis facilitas, ut declaratum est.

XLV. Arque ad hunc modum respondentum est de ceteris virtutibus, quando actus earum sunt veluti æ-

quales, solumque differunt in materialibus obiectis. Quando vero sunt aliquo modo inæquales & subordinati, ut est intentio finis, & electio medii, rursum videatur esse nonnulla maior difficultas: tamen expedienda est proportionali modo, quo diximus de charitate infusa. Nam si considereremus naturalem actionem, quam habet actus ad intendendum habitum ac quietum, fortasse maior est in actu intentionis, quam in actu electionis, ceteris paribus: eo quod perfectior sit, & fons alterius: nihilominus tamen unusquisque eorum quæque augeret habitum, respectu virtutis actus: nam quantum augetur habitus per intentionem, tanto maior promiscuitudo acquiritur ad facultatis eligendum, & si per ipsam electionem aliquantulum intenditur habitus (quod incertum est) etiam secundum illam intentionem magis inclinat habitus in ipsam fidem: quia rotunda ratio electionis ut sic est finis, unde est virtutis tendentia in ipsum. Et ad hunc modum philosophandum est de omnibus actibus similibus.

De habitibus intellectus quomodo simplices sint, vel compositi.

XLV. Q Varta difficultas aliquantulum obscurior est, & (ut opinor) conuincit quod intendit, quantum ad illos particulares habitus, de quibus procedit. Primum ergo distinguere oportet inter habitus voluntatis & intellectus: haec enim locuti sumus præcipue de habitibus voluntatis: & difficultas illa non propinquit de illis, estque in eis peculiaris quædam ratio, quam inferius exponam. Rursus in habitibus intellectus distinguendū est inter se habitus evidentes qui sunt naturales virtutes eius, & habitus inevidentes, qui non sunt virtutes, agimus enim de acquisitionis. Inter quos est hec differentia, quod habitus evidentes ostendunt veritatem rei in se ipsa, sive ex ipsis terminis, sive per aliquid medium: inevidentes autem non ostendunt veritatem in se, sed per extrinsecam medium a inducunt intellectum ad assensum, etiam si veritatem non intrinsecantur: quod commune est etiam fidei infusa, & Theologia, quæ in illa fundatur, etiam ob certitudinem ineffabilem virtutes conseruantur.

XLVI. Ex qua differentia colligo, facilius posse unum habitum indubitate ostendentem inclinare ad varias materias & actus, quam habitum ostendente. Ratio est, quia extrinseca ratio assentiendi potest facile per diversum in formiter applicari. Quod maximum videtur licet in fide, tam insula quam humana. At vero quæ ratio assentiendi est extrinseca, ut est in habitibus evidenteribus, non potest eadem ratio diversis propositionibus applicari. Nam si veritas cui assentimur, est per se nota, ratio assentiendi est ipsa intrinseca connexio terminorum: in veritatibus autem diversis semper est diversa conexio, quia termini etiam esse debent aliquo modo diversi, & ideo semper est diversa ratio assentiendi. Si autem veritas sit media, sicut est diversa veritas, ita habet intrinsecum medium distinctum quo ostendatur. Quod si contingat eodem medio immediate ostendit duas conclusiones diuersas, verbi gratia, si ex una passione duæ aliae immediatæ nascantur, cum etiam intrinseca veritas in uestiis conclusionis diversa est: & medium illud non utrumque est ratio assentiendi tali veritati, sed ut est radix talis passionis, & ut est vinculum (ut sic dicam) talis connexionis. Vnde obiectum formale talis assensus non est medium utrumque, sed est veritas talis conclusionis, ut manifestata & connexa cum tali medio.

XLVII. Ex quo (ut obiter hoc notemus) nascitur quædam differentia inter habitus intellectus & voluntatis. Nam licet Aristoteles dixerit ita se habere fines in moralibus sicut principia in speculabilibus: nihil-

minus in intellectu distinctus est habitus principiorum per se notorum, & conclusionum: in voluntate vero idem est habitus ad finem & media. Ratio autem differentiarum non est alia, nisi quia in assensu conclusionis ratio assentiendi non est sola veritas principiorum, sed ipsamet veritas conclusionis quantum in se ostenditur ex connexionione extremonrum cum tali medio: at vero in voluntate tota ratio amandi medium est finis, ut superius disp. 23. declaratum est.

XLVIII.

Hinc ergo videtur inferri, per nullum effectum evidentem posse acquiri habitum indivisibilis de se aequaliter inclinat ad alias veritates, quia semper in illis est diversa ratio assentiendi, vnde nec connexionem habere possunt, quia ad talem unitatem indivisibilem habitus sufficere possit. Vtrumque licet declaracione si veritates sint immediate, & in se diversae, & diversam terminorum unitonem habent, & vna cum altera non habent connexionem, quia nec ex illa nascitur, nec per illam cognoscitur, neque ex assensu vnius sequitur assensus alterius, solum videtur convenire in modo quo in effectu eis assentiri, nam ruris discursu ex immediata connexione terminorum, sed hoc non satis est ad indivisibilitatem habitus, quia habitus non dat facilitatem ad illum modum, sed ad ipsum assensum, & ad penetrandas faciliter ratios et terminorum, & ad debirum usum specimen intelligibili, quibus illae representari possunt: & ideo intelligi non potest, quod idem indivisibilis habitus, acquisitus per solum unum assensum veritatis per se notas, de se statim inclinet ad veritates alias immediatas quidem, sed diversas & consequenter ne esse est, ut per assensum alterius principii realiter augmentum per additionem extensiuam noue entitatis, quae cum non possit realiter uniri praexistenti, ut supra ostensum est, erit nouus habitus indivisibilis.

XLIX.

Additio propter etiam rationes secundum scenarum in vniuersitate complexum habitu[m] indivisibili sufficit ad aliud sum duorum principiorum immaterialium quibus sita est proprietas de homine praedicatur. Se licet hic appareat a latitudine maior ratio unitatis, non tamen est sufficiens ad indivisibilem habitum. Suppono enim cognitionem hominis non esse ita simplicem, ut in ipsa eius sentientia eius passiones inveniantur: hoc enim spectat ad angelicam perfectionem, sed post cognitam vnam passionem & essentiam indigere hominem nouam intentionem, & compositionem, & consequenter nouam etiam assensum, per quem de alia iudicetur, et animi immediata sit. Hinc ergo manifestum apparet non posse ex vi habitus individualis acquisiti per priorem assensum intellectum manere facilem & promptum ad iudicandum de alia passione: & comparandum illam cum tali subiecto, etiam subiectum id est, quia conexio & alterum extrellum sunt diversa, & illae duas veritates non solum distarent, sed etiam una in altera modo continetur: ergo identitas subiecti non sufficit.

L.

Ei confirmatur, nam si eidem subiecto due passiones conueniant, una mediante alia, habitus quo cognoscitur de talis subiecto prima passio immaterialis, non satis est ut eidem indivisibili inclinet ad alium assensum circa passionem medianam de tali subiecto ut constat ex omnium sententia, nam prior habitus pertinet ad intellectum principiorum, & posterior ad scientiam: quia talis passio secunda demonstratur per primam, quod docuit D. Thomas i. 2. quest. 57. art. 1. ad secundum. Ergo quamvis veraque passio, & veritas sit immediata, multo minus potest idem indivisibilis habitus ad utramque sufficere. Pater

consequens, quia licet haec duae veritates videantur habere maiorem conuenientiam in immicatione, & in modo quo cognoscuntur, alio undetam non habent inter se connexionem, neque est virtualis continua vnius in alia, sicut est in aliis: quia tamen maxime videtur conferre, & esse necessaria ad unitatem individualis habitus.

Ex quo veteris usus progrediendo ad habitus scientiarum videtur fieri posse, ut idem habitus inducibilis sufficiat ad assensum diversarum conclusionum, non solum quando de rebus specie seu essentia diversis, sed etiam quando de eadem essentia demonstrantur plures non minus differunt conclusiones illae inter se quam seorsim in: er se differunt principia ex quibus inferuntur: sed talia principia non possunt pertinere ad eundem individualis item habitum, ut probatur, ergo nec conclusiones. Secundo, quia Aristo teles i. Polite. text. 7, ait, eas esse diversas scientias quarum principia non ex eisdem sunt: quoties autem passiones demonstrantur de diversis essentia, seu speciebus rerum, principia per quae demonstrantur, constantia ex terminis omnino diversis, ergo non possunt eundem indivisibilem habitum circa conclusiones generare. Denique, omnia, quae diximus de habitu circa principia a fortiori probant de habitu circa conclusiones. Altera vero pars probatur etiam proportionali ratione, quia assensus primi principii immediatis, scilicet, in quo prima passio affirmatur de subiecto non generali habitu individuali, qui per se inclinet ad proximam veritatem in qua secunda passio dicitur de eodem subiecto: ergo pari ratione assensus secundus proportionalis in qua secunda passio dicitur de subiecto, non potest generare habitum indivisibilem, qui per se inclinet ad aliam veritatem, in qua tertia passio dicitur de subiecto. Pater consequens, quia est eadem distantia seu proportionis: nam quod prima proportio sit immediata, & ita medietas, indicat quidem aliquam maiorem similitudinem in modo assentiendi: illa tamen non sufficit ad indivisibilem unitatem habitus, ut supra dictum est: alios omnes scientias essentia conuenient in modo assentiendi per discursum.

Et confirmatur, quia cum inseparatur nova conclusio, quamvis subiectum sit idem, tamen veritas, & connexionio nouae passionis demonstrare formaliter diversa est: ergo non potest indivisibilis habitus prout acquisitus per se & sine additione reali esse sufficere, ut reddat intellectum promptum ad assensum illius distinctionis veritatis. Atque haec rationes evidenter idem probant, quando conclusiones demonstrantur de eodem subiecto non solum sunt diversae, sed etiam una non demonstrantur per aliam, siue demonstrantur per diversas media, quod clarissimum est: siue per unum de idem. Quia nec illae veritates inter se habent connexionem, aut virtuale continentiam vnius in alia, nec connexionio earum in uno principio sufficit, quia habitus indivisibilis qui terminatur ad ipsum principium, per se non sufficit ut extendatur ad aliquam ex illis conclusionibus, ut ostensum est: id vero quod additur respectu vnius, non habet aliquid communum respectu alterius, neque est conuersus: ergo in nullo habitu indivisibili possum illae duae conclusiones immutare vniuersitatem, ut sic dicam.

Concludo igitur, habitum iudicantium, & evidenter intellectus humani non extendi ad nouas veritates iudicandas, nec dari facilitate ad eis assentendum, nisi per additionem & augmentationem: hoc enim (ut opinor) sat probat discursus factus, quo ostensum est, indivisibilem habitum non sufficere. Vnde etiam concluditur non satis esse augmentationem intensum, sed necessarium esse extensum. Primo quidem, quia augmentationem intensum, est (ut ita dicam) vniiforme, ac circa idem, seu respectu eiusdem: ergo, si primus habitus, acquisitus per alium

sensum unius principii, seu conclusionis, nullo modo inclinat ad aliam veritatem, ex vi solus intentionis nunquam inclinabit. Secundo, quia si circa eandem conclusionem iterentur actus intensiores usque ad summum gradum, & conatum quem intellectus potest adhibere in tali assensu, habitus fieri intensus erit in summo, circa talen veritatem non vero inclinabit ad aliam: ergo, ut intellectus inclinetur ad nouas conclusiones per nouos assensus, necessarium est nouum genus augmenti, quod non est nisi extensum. Tertio, quia hinc fit, ut propensio acquisita, ad diuersas veritates, etiam ex his que censerunt ad unam scientiam pertinere, inaequalis sit in intellectu id est respectu vniuersa intensa, & respectu alterius remissa. Non enim prouenit illa inaequalitas ex aliqua subordinatione talium veritatum inter se: pono enim non esse connexas, neque unam per alias demonstrari: solum ergo prouenit ex maiori frequentia vel intentione actuum circa vnam, quam circa aliam, ergo signum est illam esse inaequalitatem intentionis in habituali inclinatione acquista: ergo non potest esse una & eadem indiuisibilitate: ergo est ibi reale augmentum extensum. Cum autem ostensum sit id quod additur in hoc augmentatione qualitatum, non posse pre se vniiri praexistenti, concluditur, hoc augmentum reuera esse additionem nouae qualitatis.

Est autem ultimum circa hunc punctum obseruanda differentia inter virtutes intellectus & voluntatis quae seruata proportione etiam versatur inter virtutes speculatiuas & practicas intellectus, nam virtutes appetitivae potissimum versantur in suis actibus circa singularia, & ideo facilissime porest unus & idem habitus indiuisibilis talis virtutis versari circa plures actus & circa plures materias, quia licet aliqui in esse natura videantur illa materiaz valde diuersa, tamen in honestate, quam virtus respicit, sunt quasi solo numero differentes. Et idem est suo modo de prudentia & arte, quae ad singularia descendunt, imo in eis praecepit versantur. Scientia autem speculativa sit in cognitione vniuersalium: & ideo, quantum est ex se non applicat eandem veritatem formaliter (vtradicam) ad plura materialiter diuisa, sed semper extenditur per additionem nouae veritatis, quae in sua vniuersitate est formaliter diuersa ab alia, & ideo & assensum requirit formaliter diuersum, & reale augmentum seu extensionem habitus ad illam inclinans. Vnde si homo applicet scientificam conclusionem in vniuersali demonstratam ad particularia sub ea concreta, hoc modo idem habitus indiuisibilis scientiae (vt opinor) que ac sufficienter inclinabit ad illas omnes veritates particulares in vniuersali contentas: vt, si acquisita scientia huius conclusionis homostrisibilis, exppositori inferat, Petrus est homo, ergo Petrus est tristisibilis, & sic de ceteris, ad omnes assensus illarum conclusionum particularium, idem habitus indiuisibilis sufficiet, quia veritates illae materialiter potius quam formaliter differunt: & quia omnes illae particulares propositiones in vniuersali continentur confusa: & ideo solum necesse est addi species, vel applicationem eorum ad singularia.

Quomodo in scientiis detur unitas habitus per compositionem, vel collectiōnem simplicium qualitatum.

LV. Ex his igitur omnibus infero, & dico quarto, praeferentiam indiuisibilem, quam habent aliqui habitus per simplices qualitates, dari in aliquibus habitibus unitatem compositionis per collectiones, & subordinationem plurium qualitatum, quae respectu illius habitus integrerentur habitus partiales. Hec aliter praecepit ponitur ad saluandum communem

modum loquendi de unitate scientiarum: omnes enim censem, Geometriam, verbigratia, esse unam scientiam, non tantum genere sed etiam specie: & nos superius idem diximus de Metaphysica, haec autem unitas intelligi non potest per modum simplicis qualitatis: ergo necesse est intelligi per aliquam compositionem vel coordinationem plurium qualitatum: iam enim ostensum etiam est, illas qualitates non posse habere alium modum realis unionis seu compositionis. Declaratur etiam ex illo vulgato principio: quia quae sunt plura in uno genere, ut sub una ratione fab alia sunt vnum, vel componunt vnum. Quod in genere etiam qualitatis vera esse, patet in habitibus aut dispositionibus corporis: nam sanitas vel pulchritudo una qualitas censeretur in communi modo loquendi & philosophandi: & tamen non sunt simplices qualitates, sed ex proportione plurium resonantes: ergo idem intelligi potest in qualitatibus animarum. Praesertim in habitibus scientiarum, in quibus nec tanta unitas reperi potest respectu plurium conclusionum vel principiorum, quanta est in simplici qualitate: nec potest ei denegari omnis unitas proper connectionem vel convenientiam rerum, quae in una scientia tractantur, ut statim explicabimus.

LVI.

Ethanc sententiam in retenent omnes citati in teritia opinione: & Soncinas etiam non discrepat, quantis in modo loquendi, illis habitus partiales non vocari habitus, sed species: & Capreolus quæstio 3. Prologi dubius est in hac re etiam de mente S. Thomae & Soto quæstio 3. Proemiali Logicæ licet oppositum tenet concedit tamen scientiam posse habere unitatem, licet non sit simplex qualitas. Et probable censem non esse simplicem qualitatem. Tolerus vero ibi quæst. 3. hanc sententiam simpliciter sequitur: & Fonseca libr. 5. Metaphysic. capit. 7. quæst. 5. Sectio 2. Denique fauet D. Tho. 1. 2 quæst. 54. artic. 4. ad 2. vbi ait, per demonstrationem unius conclusionis acquiri habitum scientiae imperfectum: cum vero ad aliam conclusionem extenditur demonstratio, non generari nouum habitum, sed priorem fieri perfectiorum quatenus ad plura extenditur. In quibus verbis Diuus Thomas admittit, addi perfectionem reali habitui scientiae per extensionem ad nouam conclusionem: quod non potest intelligi fieri per solam additionem species, nam per hos solum non sit perfectior prior habitus, neque proper species habitus immediate inclinabit ad novam conclusionem, si eius entitas in se non perficiatur & extendatur. Quoad hanc ergo partem sine dubio est haec opinio Diuini Thomæ: falso tamen, si illa solario conjugatur cum corpore articuli, sentire Diuum Thomam illum habitum sic auctum & perfectum, semper manere simplicem qualitatem: quod ego libenter admitterem, si intelligerem aut illam extensionem posse fieri per augmentum pure intensum, aut in augmentatione extensivo, posse intervenire realem ac per se vniornem inter partes qualitates. Quia vero neutrum horum intelligi potest, ut probauit, ideo assero illam scientiam esse unam, non tam simplicem habitum. Nec plus probat ratio quam Diuus Thomas subiungit, scilicet, quia conclusiones & demonstrationes unius scientiae ordinante sunt, & vna deriuatur ex alia. Ad summum enim inde concluditur subordinationis illarum qualitatum, & aliqua unitas totius scientiarum, non vero perfecta simplicitas, aut compositione per se. Alter exponit illum locum Soncinas, scilicet habitum per primam conclusionem acquisitum perfici per assensum secundum conclusionis, non tantum extensivo, sed intensivo circa primam conclusionem. Sed neque hoc est semper necessarium: neque reuera D. Thom. id dicit: Sic enim ait, Habitus qui prius meratus est perfectior ipso ad plura se extensio: illa enim particularia, ut potest declarari, in quo constitutus Diuus Thomas illud

augmen-

augmentum perfectionis, neq; etiam ratio, quam D.
Thom. subiungit, alium lendum admittit.

*Soluuntur obiectiones contra superiorē aſer-
tionem.*

LVII.
*Vna scientia
quomodo sit
vnuſ habi-
tus, & vna
qualitas.*

Contra hanc aſterionem ſunt multa arguēta, quia, vt opinor, non ſunt diſſicilia. Quale eſt il-
lud. Quod ſi eſt vna Scientia eſt vnuſ habitus, ſi vnuſ
habitus, vna qualitas. Idem enim argumētum fiet de
pulchritudine aut ſanitate. Diſcēdū eft ergo, omnia
eſte vera proportionāliter loquēdō de vnitate eius-
dem modi. In communī tamē modo loquendi ſim-
pliciter id admittitur ſub nomine virtutis, aut ſci-
entiae potius quam habitus propter aquiocationem
zollendam. Sicut etiam loquendo morali modo di-
cuntur vnuſ actus, exterior & interior, non tamē
dicitur vna res. Imo vna virtus liberalitatis dicitur
confliari ex habitu voluntatis, & appetitus ſenſitivis,
vel vna virtus fidei ex habitu intellectus, & habitu
pietatis affectionis voluntatis: & tamē ſub nomine habitu
ſimplificiter non dicitur, vnuſ eſte in veritate po-
tentia. Itaq; nomen ſpecificum ſa;pe magis admittit,
& ſignificat illam compositionem, quam generi-
cam.

LVIII.
*Cui ſimpli-
potentia ad
piuſ erat uſ
ſufficiat, non
vero habi-
tus.*

Alla ratio fieri ſolet, quia potentia vna & ſimplex
ſufficit ad plures actus & obiecta partialiter: ergo &
habitus ſufficit cuſi ſit perfecto proportionata potē-
tia. Hæc vero ratio ad ſummum concludit feru-
dam eſte eam proportionem quo ad fieri, oſſit: nam
certum eſt, non eſte in hoc cęqualitatē inter poten-
tiam & habitum: & ſicut vna potentia ſimplex ſufficit
ad omnes actus ſuos, ita ſufficit vnuſ ſimplex habitus
ad omnes illos. In ſcientia e;go non debet omnino
ſaluuari illa propoſtio quo ad ſimplificatorem qua-
litatis: quia potentia non acquiritur per actus, ſicut
ſcientia. Vnde potentia eſt principium superioris ra-
tionis, & quia vniuersalitatis cauſa: ſcientia vero pati-
tum fit per actus, & vnuſque aliquid efficit ſibi
proportionatum & commenſuratū: & ideo non
poteſt per eos fieri vnuſ principium, vel (vt ſic dic-
cam) instrumentum ſimplex omnino & vniuersale
ad omnes illos.

LIX.
*Quem ordi-
nem habitū
ſeruare par-
tiales habi-
tus, ut vnam ſi-
entiam dicā
tur compo-
nere.*

*Opinio An-
tonii Miran-
dulan.*

Maior diſcultas videtur eſte in explicanda coor-
dinatione illa, vel accidentalis vniōne, ob quam dici-
tur componi vna ſcientia ex ſimilibus qualitatibus:
quia ſi non habent inter ſe peculiarem vniōne, cuſi
alloqui ſint in indiſcretibili ſubiecto, non apparet quā
compositionem aut ordinationē habere poſſit. Ex
quo etiam naſcitur diſcultas explicandi, quā ſit la-
titudine ſcientiae vnius ſecundum ſpeciem, vel ſecun-
dum genus: vel cur potius ex tanto numero harum
ſimplificium qualitatum componatur vna ſcientia,
quam ex maiori, vel minori. Vnde propter hanc for-
taſſe cauſam ut ſupra retulit diſp. i. Sect. 2. Ait. Miran-
dulus. dixit tantum eſte vna ſcientiam, quāmuis per mo-
dum plurium diſtinguitur a nobis, propter commo-
ditatem addiſcendi, & tradendi ſcientias. Et porci-
moueri ex eo quod omnes ſcientiae videtur ita inter-
ſe conexas ut nullā ſine aliis poſſit perfecte tradi. Atq;
ita conſequenter diſcre poſſet, non tantū omnes ſcientias,
ſed omnes etiam virtutes intellectuales eſte
vna propter connektionem: nā hec maior eſt inter
habitum principiorum & ſcientias quam inter ſcie-
ntias inter ſe. Vnde non eſt dubiuſ, quin principia pro-
pria alicuius ſcientiae & connektionis eius per modum
vnuſ ſcientiae tradantur: & ita ſolet appellari. Rurſus
ſcientiae practicae multum pendet ex ſpeculatiuſis, &
moralia ex physiſis: & res artificiales à naturalibus &
mathematicis. Ita ergo ex omnibus cōponetur vna
virtus ad aquata intellectui. Conſequenter vero etiā
diſcendum eſit, eſte tantum vna virtutem in volunta-
tate: quia non eſt minor connektionis inter virtutes mo-
rals seu appetituſis, quam inter intellectuales, immo

maior, vt ex doctrina morali cōſtat. Vnde vocari ei-
iā ſolent virutes omnes nomine vnuſ iuſtitia & vni-
uerſalitatis. Et Theologi multi huius iuſtitia ita loquuntur,
vt dicat, licet virtutes & dona infusa, inter ſe di-
ſtincta ſint ex omnibus conſtitui vnam ad aquata
iuſtitiam, qua homo interius ſanctificatur, & forma-
liter fit iuſtus. Ad hunc ergo modum dicitur, iuxta
hanc ſententiam eſte tantum vnam ſcientiam ada-
quatam intellectui.

At vero Nominales, vt eis attribuit Soto & alii, ad
vitandum hoc extreſum, in aliud declinat, dicentes Nominalis
luminis *Nominalis* hoc eſte ſcierias, quos ſunt ſimplifices habitus, ſeu quos *luminis*
ſunt connektiones ſcire: quia nullum putant eſſe me-
diū in hac re, quod poſſit ratione fundari, vt in diſ-
cultate proposita tactum eſt. Atq; ita admittunt plures dialekticas, philosophias, Theologias: & omnes
eſt in magno numero. Sed neq; Soto aut alii refutat
vbi Nominales hoc modo loquuntur, neq; ego inue-
nire potui. Nam potius in prologo ſent agentes de
Theologia, licet negent eſte ſimplificem qualitatem,
ſentient eſte vna ſcientiam, vt patet ex Ochamo q.
3. ProL dub. 8. Mars. q. 1. art. 4. Greg. q. 3. præſertim art.
3. & idem ſentit Soto q. 3. dub. 2. nec diſſentit Gabr. q.
8. quamvis non tam clare de vnitate ſcientiae lo-
quuntur.

In hac ergo re caueſe ſunt extreſe locutiones, &
maxime abhorrentes a communib; & recipiſ Philo-
ſophorum ſententias, & præſeriuſ in re, quæ mul-
tum pendet ex modo concipiendi & loquendi. Non Platonis
Habent
ſententias
ſententias
admodum
admodum plures ſunt ergo negādū, quin dentur plures ſcientias in in-
tellectu humano, ſicut negari non poſtet, quin in vo-
luntate ſint plures virtutes abſolute loquendi, ut in affida-
xi in citato loco i. disp. & magis conſtabit ex diſcio-
nibus habituum: quas breuiter attingemus ſed, vlti-
ma huius diſp. Nec etiam eſt negandū, quin vna ſci-
entia poſſit exiēdi ad plures connektiones & plura ob-
iecta partialia ſeu materialia, ita enim omnes Philo-
ſophi loquitur: dicentes vnam eſte Geometriam, v-
nam Arithmeticam, &c. & Theologi dicentes vnam
eſte Theogliam. Ratio vero huius locutionis expli-
cabitur melius respondendo ad diſcultatem ta-
ctam.

*Connexio inter habitus ſimplifices componentes vnam
ſcientiam exponitur.*

QVando ergo inquiritur quā ſit connexio, vel co-
ordinatio inter qualitates illas ſimplifices, ut vnuſ
habitum, vel vna ſcientiam compone dicantur:
aſſero in primis: etiā diſculteſit hæc connektionem ſeu
coordinatiōnem rerum ſeu qualitatū in mente no-
ſtra declarare: dubium tameſi non eſt, quin magna
fit. Ut conſat primo ex ipſa memoria ſeu remiſſione
ita: in qua rérum ſpecies ita collocauntur, ut interdū
vna excite aliam: aliquando vero omnino diſparata
ſint. Hoc etiam declarat importanta ratiocinatio or-
dinatæ, prouenientiæ in ordinatione phantasmatum
in phreneti, vel iuſtia.

Deinde addo, hanc coordinatiōnem inter hos ha-
bitus ſimplifices componentes vnam ſcientiam, dupli-
cem intelligi poſſe, & vtramque ſimil poſte concur-
rere ad vnitatem ſcientiae. Prima eſt subordinatio eſſe
Etia, qualis eſt inter partiales habitus inclinatioſſad
ſubordinatis connektiones, quarum vna deriuatur
ex alia. Quem modū ſubordinatioſſe attigit D. Tho.
1.2. q. 5. art. 4. ad 3. Et iuxta hunc modum dicitur in
moralibus vnuſ actus conſtitui ex interno, & exter-
no & vna virtus ex habitibus exiſtētibus in diuerſis
potētis, quarum vna ſubſtituta quoad vnuſ talis
actus, ut fides voluntati. Secunda cauſa huius conne-
ktionis eſt attributio ſeu respectus ad id obiectum
totale. Ut v.g. in ſcientia de homine poſſunt de ho-
mine demonſtrari aliqui connektiones inter ſe con-
nexa, quarū vna deriuetur ex alia. Et rurſus demon-
ſtrari poſſunt plures connektiones deriuatae quidem
ab

ab eadem essentia totali, etiam si inter se, vna ex alia non demulcetur, sed constituant veluti diuersas lineas, aut series conclusionum. Dicimus ergo, non solum eas quae sub vna serie quasi continuato discursum inferuntur, sed etiam eas quae non habent inter se huc ordinem, si in eadem essentia eiusdem subjecti radicentur, & ad illud exacte cognoscendum ordinentur vnam scientiam colligere, qua dicitur habere unitatem per attributionem seu habitudinem ad idem subiectum. Ut v.g. quauis in Physica atque demonstrationes factae de materia, & alijs de forma, & alijs de motu quantitate, &c. quarum multarum non habent inter se subordinationem: vna tamen ex illis omnibus continetur scientia: quia illa tendat ad exactam cognitionem entis naturalis. Nam sicut partes vel proprietates non sunt propter se, sed propter totum, ita demonstrationes omnes, quae circa partes & proprietates quantum tales sunt, versantur tendunt ad scientiam perfectam ipsius compositi seu subiecti constituantur, & ita communiter dici solet scientia habere unitatem ex obiecto iuxta doctrinam Arist. 2. de anim. tex. 33.

De potenti a obiecti vnius scientia.

Q^uanta vero esse debet unitas illius obiecti, quod in secunda parte difficultatis petitur etiam est difficile ad explicandum. Multi enim dicunt requireti unitatem specificam obiecti, non materialis, sed formalis, neque in esse rei, sed in esse scibile, ut late cum D. Thoma Cajetan explicat p. quart. l. articul. 3. Sed est cauenda sequituratio in illa voce seu denominatione scibilis. Nam in rigore scibile dicitur per denominationem extrinsecam à scientia, seu per relationem rationis in ea denominatione fundatam: hoc autem modo non potest scientia habere unitatem ab obiecto scibili sub esse scibile, quia potius ipsa dat illi unitatem nam sicut obiectum est scibile, quia scientia terminatur ad ipsum, ita est vnum scibile, quia vna scientia terminatur ad illud. ergo non potest scientia sumere unitatem ex obiecto scibili, quatenus hac voce explicatur illa denominatione. Igitur si unitas scientie sumitur ex unitate obiecti, talis unitas obiecti presupponit ordinem naturae ad unitatem scientie: imo & ad esse ipsius scientie, & ad omnem denominationem à scientia sumptam. Cum ergo est sermo de obiecto scibili ut si dante unitatem scientie, non significat illud esse scibile denominationem à scientia, sed aptitudinem proximam, ut sub vnam scientiam cadere possit: quae quidem aptitudo ex parte ipsius supponitur. Sicut cum dicitur obiectum visus esse colorem & lumen, ut conuenient in ratione visibilis, illud esse visibile non est sumendum per denominationem extrinsecam à visu: alioqui nihil explicaretur, sed potius peneretur principium, declarando obiecti unitatem ex unitate potentiarum: oportet ergo ut per eam vocem significetur aliqua ratio ex parte ipsarum rerum, ob quam confeatur habere quasi aptitudinem proximam, ut eidem potentiarum visu per se obici possint. Nam, quae res differentes etiam secundum speciem in suo esse reali, cadunt sub eandem potentiam visuam, quærimus in eis aliquam conuenientiam, quae ex parte ipsarum rerum supponatur, ratione cuius possint vnum quasi specificum obiectum constitueri, qualis est, v.g. idem modus immutandi visum, vel aliquid simile: & hæc vocatur proxima ratio visibilis, ex parte obiecti. Ad hunc ergo modum intelligendum est, quod dicitur de obiecto scibili.

Sed tunc sequitur obscurum ac difficile explicari est quenam sit hec ratio, quae ex parte rerum ad eandem scientiam pertinentium supponitur: ratione cuius conuenire dicuntur in eadem ratione scibile. In quo multi existimant ex unitate specifica ipsius rei, quae per se primo obicitur scientie sumi unitatem obiecti, etiam in esse scibile ita ut obiectum, quod per se

primo attenditur in scientia, sit per se unum in esse rei: omnia vero alia cadant sub scientiam ratione illius. Quia illa unitas obiecti est formalis in scientia, quae quodammodo connectit, & virtualiter continet omnia, quae in scientia tractantur: haec autem est essentialis ratio ipsius obiecti: & ideo oportet ut illa sit vna specifica, ac indivisiibilia. Nam si sint plures differentiae & substanciales, neutra per se loquendo continet alteram ut principium eius, neq; ad alteram ordinatur. Neq; etiam sufficit, ut utramque continetur in potentia in ratione generica, quia illa continentia non sufficit ad medium demonstrationis, & consequenter neq; ad connexionem & unitatem, quam scientia requirit. Vnde iuxta hanc sententiam species obiectorum scibilium multiplicabuntur iuxta species rerum, quae per se primo sciuntur ut obiectura quod, ut sunt, regulariter loquendo species substancialia. Nominis autem speciei intelligenda est non tantum species ultima, sed etiam species subalterna aut quaecumque ratio formalis abstracta, sumpta præcise secundum actualitatem suam: sic enim sumitur tanquam species quedam indivisiibilia, & de illa ut sic demonstrantur ea tantum quae præcise ex vi talis rationis formalis illi conueniunt, ut est in physica gradus entis naturalis, aut gradus animalis.

Dixi autem regulariter, propter duo. Primum propter scientias mathematicas, quae non habent pro obiecto speciem aliquam substancialem, sed accidentalem, ni mirum, quantitatem: & in eis censeretur communiter vna scientia species, quae agit de toto genere quantitatis continuae vel discretæ. Quod fortasse ideo est, quia species quantitatis continuae, licet sint distinctæ, ita sunt per se ordinatae, ut in vna scilicet in corpore, quodammodo continantur reliqua. Species vero numerorum neq; sunt ita proprie species, neq; differunt nisi per additionem unitatis, in quo servant eadem proportionem. Alia etiam potest reddi ratio, quia illæ scientie non tractant de quantitate sub essentiali ratione eius, sed in ordine ad quasdam proportiones, respectu quarum est fere eadem ratio in illis speciebus. Deinde posui limitationem illam, propter quasdam species substanciales imperfectas, quae sunt velut parciales ut est languis vel alii humores in homine, quarum non est per se scientia, sed ea tantum, quae est de homine vel de animali.

Atque haec sententia sic exposta est quidem probabilis & maxime haberet locum, si homo cōsequi posset propriam scientiam singularum specierum substancialium secundum differentias vltimas earum: & ex illis perfecte & a priori demonstrare vniuersitatem proprietatum. Tamen scientia humana raro aut nunquam est ita perfecta: & ideo loquendo de scientia humana prout de facto acquiri potest, parum confert ille modus unitatis obiecti ad eius unitatem explicandam. Et deinde de se difficile est creditu, quod de singulis elementis sint singulae scientie: & quod singulorum generum vel rationum superiorum, & inferiorum, dentur etiam singulae scientie, videlicet, vna scientia entis, ut sic, alia substancialia corporis, & ita per singulos gradus, qui secundum nostrum modum abstracti possunt quam plurimis modis variari.

Quapropter est sententia valde communis hanc unitatem obiecti in scientiis sumendam esse ex gradu abstractionis: & ita solet distinguiri triplex scientia ex triplici abstractione à materia, vel individua tantum, & non omnino à materia sensibili, vel à materia sensibili, & non ab intelligibili, vel ab omnibus. Quæ fractione diuisio antiqua est: eam vero copiose tractant monastici scriptores in principio Phys. & Metaphys. Sed Quot & in primis ille modus assignandi obiectum non est communis omnibus scientiis, nam in illo non comprehenduntur morales, aut rationales, neq; alia practicae. Forte tamen dicent aliquid proportionale cogitandum esse in obiectis aliarum scientiarum. Deinde non constat, an illæ rationes sufficiant ad unitatem

tem specificam scientię, vel tantum ad genericam, in quo est magna diuersitas opinionum, quam hoc loco tractare molestum esset. Deniq; abstractio, si sumatur ex parte nostra, nō potest constitueri obiectum formale, nam hęc abstractio respectu rerū est sola denominatio extrinseca: iam autem ostendimus obiectum formale debere presupponi ex parte ipsarum rerum sc̄ibilium. Si vero sumatur fundamentaliter ex parte ipsarum rerum, sic nihil aliud per hęc abstractionem significatur, nisi ordo vel gradus vniuersitatis essentia magis vel minus immaterialis: & ita eadē fere sufficiat ad specificam unitatem obiecti, cum sub eodem gradu plures differentiae essentiales, quae inerent se connectionem non habent, nec derivationem vnius ex alia, contineantur.

Resolutio de unitate obiecti scientie.

LXVIII. **Q**uocirca (vt verum fatear) nihil in hac materia invenire potui, quod mihi omni ex parte satisfaciat, vt certam aliquam ac generalē regulam prescriberem, qua hęc unitas ostiēti definiri possit. Et ideo id quod dixi de connectione & subordinatione eorum omnium quae in eadem scientia tractantur, applicandum etiam censeo ad declarandum specificam unitatem obiecti. Nam quando aliqua ratio formalis obiecti sc̄ibilis, que solet dici ratio, quae talis est ut in ea connectantur omnia, quae in illa scientia tractantur, aut demonstrantur, quia per illam aut in ordine ad illam reliqua inquiruntur, tunc illa ratio constituit omnia illa sub una ratione sc̄ibilis, sive illa sit ratio specifica in esse rei, sive non. Quia non præbet uotatum ob solam essentialē unitatem quam habet, sed ob unitatem quam causat inter omnia, quae tractantur in scientia, quatenus illa omnia in se aliquo modo connectit. Et ita, quamvis illa ratio aliquando in se sit alicuius generis in esse rei, fieri tamen potest, ut species eius non considerentur a scientia nisi quatenus in ea ratione connectantur: nō solum quia secundum differentiam tantum generica cognoscatur, sed etiam quia licet secundum proprias differentias cognoscantur, tamen id est per quādam proportionem aut comparationem ad rationem communem, & collationem ipsarum specierum inter se. Ut scientia de elementis ita differit de communi ratione elementi & de singulis, ut non possint separari. Et fere ad hunc modum explicuimus supra unitatem Metaphysicę. Et ita censeo philosophandum esse de reliquis. Quod minus difficile apparebit consideranti hanc unitatem scientie non esse exactam & perfectam, sed quasi artificiale, ut explicuimus. Quod unitatis genus non solum in scientiis sed etiam in prudentia & arte probabile est interuenire. Et ad alias etiam virtutes appetendi extendi potest: sed de his omnibus in particulari dicere non est presentis instituti.

Corollaria de augmento extensio compositorum habituum.

XLIX. **V**Nde tandem intelligitur, in illo habitu, qui solum habet unitatem ex coordinatione plurimorum qualitatum simplicium, dari quidem posse augmentum extensiu, illud tamen fieri per additionem novarum qualitatibus, quae, licet respectu totius, partialis sit, tamen ex se absolute considerata, est integra quādam species qualitatibus. Vnde etiam nullum est inconveniens, hoc genus augmēti fieri ex qualitatibus specie differentibus, quia secundum illud imperfectum genus coordinationis seu unitatis, bene possunt qualitates specie differentes in unam coniungi. Quo intentib; vt talis habitus recte possit paulatim perfici per actus specie differentes, quibus illi partiales habitus proportionantur. Nęq; oportet ut illa distinctio-

ne, quod actus in ordine ad habitus sunt eiusdem speciei, & in ordine ad obiecta diuersa, quia actus non habet diuersas species secundum hos respectus. Imo actus nullam haber specificationem ex respectu ad habitum, sed potius ē contrario habitus specificatur ex habitudine ad actum: quanquam enim actus, ut est actio quādam, dicat habitudinem ad habitum, ut ad principium, non tamen inde habet suam vicinam specificationem, sed ex termino vel obiecto. Neq; illa sunt duas specificationes, sed vna tantum, ut infra ostendemus agentes de actione. Possunt autem illatus comparatione ad habitum dici solum differe specie partiali, eo fere modo quo de habitibus ab illis genitis dicebamus.

Specificatio habitus per actus obiect exponitur.

Ex quo etiam fit, vt cum habitus dicuntur specificati per actus, id intelligendum sit cum proportione. Triplex enim modus habitus ex dictis colligi potest: vnu est simplex qualitas (vt ita dicam) tām effundo, quam in agendo: quia sc̄ilicet tantum est actus vnius simplicis actus, ut verbī gratia, a sensu vnius principij vel vnius conclusionis: & in hoc clara est specificatio & proportio. Alius modus habitus est qui in esse est etiam qualitas simplex, virtualiter autem seu in agendo est multiplex: quia est potest ad plures actus ita inter se conexos, ut in ordine ad idem ac indivisibilē obiectum formale, necessariam connexionem inter se habeant, & in aliquo primario actu quodammodo radicentur, & ideo talis habitus dici potest specificari, vel a tali actu serie, vel ab illo primario actu, in quo alii radicantur, ut habentes, verbī gratia, charitatem ex Amore Dei. Tertiū modus unitatis habitus est ex collectione & subordinatione plurimorum simplicium qualitatū: quod genus unitatis minus perfectum est, & ita sumi potest ex collectio ne plurimorum actuum dicētiū, ordinem seu attributionem ad obiectum aliquo modo vnum, prout paup. lo ante explicatum reliquimus.

SECTIO XII.

An, & quomodo habitus minuantur, & corruptiū rumpantur.

Hec quæstio, sicut omnia fere quæ diligimus, intelligenda est de habitibus acquisitiis, nam infisi peculiarē in his habent conditionem, quod licet paulatim augeantur & perticiantur, non tamen remittuntur, et si amitti possint: quo modo autem id fiat, sc̄ilicet an demeritorie, dispositiū, an etiam effectiue, non potest absq; principis Theologicas explicari.

Ex variis causis, habitus remitti posse accor- rumpantur.

DE habitibus ergo acquisitiis in genere loquendo, certum est, & dimidiū seu remitti posse, & amitti: hoc enim experientia ipsa docere videtur. Ratio autem idem ostendetur explicando causas talis remissionis, vel corruptionis. Duplex enim potest esse causa remissionis vel corruptionis: actus formæ: vnam vocare possumus priuatiam, quae per se lam absentiam, vel parentiam influxus caufet formæ remissionē vel corruptionem. Cū enim corruptio & remissio tamē sit quādam priuatio in fieri, ad illam sufficere potest primaria causa. Alia est causa positiva, quae vterius distinguuntur potest in effectiue, formale, vel dispositiua. Contingit enim causam efficiēt per positivam actionem corrumperē aliquam